ԱՒԵՏԱԲԵՐ

ՇԱԲԱԹԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

ՀԱՏՈՐ ԿԷ. ԹԻՒ 26

27 ՅՈՒՆԻՍ 1914

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆՆԵՐ

ՇԱԲԱԹԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՂՕԹՔ

ՅԻՍՈՒՍԻ ԽՐԱԽՈՅՍԸ
ՀԱՄԱԶԱՍՊ Ծ. Վ. ԵՂԻՍԷԵԱՆ

ՊԱՏԿԵՐ

ԿՈՅՐ ԱԶՔԵՐ ԿԸ ԲԱՑՈՒԻՆ

ՏՂԱՑՈՑ ԷՋ
ՈՍԿԵՂԷՆ ՊԱՏՈՒՀԱՆՆԵՐԸ

ՄԱՐՄՆԱՄԱՐԶԸ ԴՊՐՈՑԻՆ ՄԷՋ
Մ. ՄԻՆԱՍԵԱՆ

ՆՈՒԻՐԱԿԱՆ ԹԻՒԵՐ
ՓՐՈՖ. Յ. Յ. ՄԱՆԻՍԱՃԵԱՆ

ԳԱՂԱՓԱՐՆԵՐՈՒ ԴԵՐԸ

ԵՒՐՈՊԱՑԻ ՆՈՐԱԳՈՅՆ ՀԱՅԵՐԷՆԱԳԷՏՆԵՐԸ
ՓՐՈՖ. Կ. Յ. ՊԷՇԿԼՕԹԻՐԵԱՆ

ԲՈՂՈՔԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ Ի ՀԱՅՍ ԾԱԳՄԱՆ ՊԱՐԱԳԱՅՔ ՈՒ ԱՆՁԻՆՔ
Յ. Դ. ՄՐՄՐԵԱՆ

ՀԱՄԲԱՐՁՄԱՆ ՏՕՆԸ ԳԱՒԱՌԻ ՄԷՋ
Խ. ԼԵՒՈՆԵԱՆ

ՀԱՅ ԿԵԱՆՔԸ
Հ. ՄԱՄԻԿՈՆԵԱՆ

ԼՈՒՐԵՐ

Հրատարակիչ Յ. ՄԱՏԹԷՈՍԵԱՆ

ՊԱՅՊՈՒԼԻ ՀԱՅՈՒՍ
Կ. ՊՈԼԻՍ

اوه‌داپر هفته‌لق غزته — درسعادته بابیل هاوسده — مدیر مسئولی صموئیول ق. هاروتیونیان

ԱՒԵՏԱԲԵՐ ՇԱԲԱԹԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ
ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ, ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԽՄԲԱԳԻՐՆԵՐ՝ — Վեր. Տէր. Ֆ. Ու. Մէքալըմ, Վեր. Յ. Ա. Ճէճիզեան, Վեր. Ա. Պ. Շմաւո

Աշխատակցութեամբ Հայ և Օտարազգի Ծանօթ գրողներու

ՏԱՐԵԿԱՆ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆ՝ — **Թուրքիոյ համար 40 դահեկան, Ամերիկայի համար 2 տոլար, Անգ
համար 8 շիլին, ուրիշ երկիրներու համար 10 Ֆրանք: Ձեռքէ կը ծախուի հատը 40 փարա**

ԱՒԵՏԱԲԵՐ ՄԱՆԿԱՆՑ ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԴԵՌԱՏԻՆԵՐՈՒ ՀԱՄ

ՏԱՐԵԿԱՆ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆ՝ — **Ամեն տեղւոյ համար 6 դահեկան: Տարեկան 75 դահեկանի փոխ
վիեննոյի հասցէին 15 բերթ կը ղրկուի, իսկ 108 դահեկանի փոխարէն 25 բերթ կը ղրկուի:**

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ վերաբերեալ ամէն գրութիւն պէտք է ուղղուի Վեր. Ֆ. Ու. Մէքալըմի հասցէին, Պայպըլ-Հաուս, Կ.

*ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ, ՅԱՆՈՒՅՄԱՆ և Թերթին Վարչութեան վերաբերեալ ամէն խնդրի համար պէտք է դիմել
Հրատարակիչ Յ. ՄԱՏԹԷՈՍԵԱՆի, Պայպըլ-Հաուս, Կոստանդնուպոլիս:*

AVEDAPER AN ARMENIAN WEEKLY REVIEW

EDITORS.— Rev. F. W. Macallum D.D., Rev. H. A. Djedjizian, Rev. A. B. Schmavonian

ANNUAL SUBSCRIPTION: Turkey Ptrs. 40: U. S. America $ 2: England 8 Shillings: Other countries Frcs. 10: — Single copies

AVEDAPER FOR CHILDREN, AN ARMENIAN ILLUSTRATED MONTHLY FOR BOYS AND GIR

For Subscriptions, Advertisements etc. apply to the Publisher H. MATTEOSIAN, Bible House, Constant

ՕՇԱԿԱՆ
Առաջին ԸՆԹԵՐՑԱՐԱՆ

Օշական Քեռականէն անմիջապէս վերջը, մանկան ձեռք տրուելի Առաջին Ընթերցարանն է: Նիւթերը ընտրուած են տղոց ամենօրեայ կեանքին հետ յարաբերութիւն ունեցող դէպքերէ եւ առարկաներէ, դասաւորուած են աստիճանական զարգացման ուղղութեամբ:

Գործածուած թուղթին ընտրութիւնը, պատկերներու նրբութիւնը եւ ամբողջ գործին տպագրութեան ու կազմին տրուած մասնաւոր խնամք գերազանց դիրք մը կուտան ՕՇԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՐԱՆԻՆ:

ԷՋ 124 ·═· ՊԱՏԿԵՐ 52 ·═· ԳԻՆ 4 ՂՐՇ.

Կը վաճառուի Պոլսոյ եւ Գաւառի բոլոր գրատուններուն մէջ

Վարժարաններու տնօրինութեանց նմոյշ մը կը ղրկուի 2½ դհկ.ի նամակադրոշմի փոխար

Ց. ՄԱՏԹԷՈՍԵԱՆ, Կ. Պոլիս, Պայպըլ Հաուս:

ԱՒԵՏԱԲԵՐ

ՇԱԲԱԹԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ, ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՏՈՐ ԿԷ. — Կ. ՊՈԼԻՍ, ՅՈՒՆԻՍ 27, 1914 — ԹԻՒ 26

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆՆԵՐ

ՇԱԲԱԹԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

[illegible]րիկայի Ալպանիան

Հակառակ անոր որ խղճմտօրէն կը հետեւ Մեքսիքեան խնդրոյն մասին օրը օրին հաղորդուած լուրերուն որպէս զի մեր ընթերցողները կարող ըլլանք յայտնել արդիւնքը, եթէ որեւ արդիւնք մը ըլլայ, կը խոստովանինք թէ որոշ գաղափար մը կրցած չենք կազմել Հիւսիսային Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներուն, յեղափոխութեան, պատերազմի, ներքին պայքարի եւ արտաքին միջամտութեան, ինչպէս նաեւ դիւանագիտական եւ բանակային խառնիճաղանջ մը կը ներկայացնէ ամիսներէ ի վեր։ Իշխանութիւնները կրնայ մխիթարուիլ ընդհանուր Հուսկ հետ բաղդատելով։ Թերեւս Հուէրթա Տէ Ոյնքան մխիթարական դտնէ բաղդատութիւնը մը իր անձին եւ Ալպանիոյ վերահսկիչին համար։ Կը չնորհաւորենք երկուքն ալ։

Դրացիները

Այսու հանդերձ տեսարանը ցաւալի կը դառնայ երկու երկիրներուն մէջ ալ։ Եւրոպա, որ կաց Ալպանիոյ անկախութիւնը հաչակել, կը վարանի կորովի միջամտութեամբ մը խաղաղեցնել զայն։ Ամերիկա որ ուզեց տապալել Հուէրթայի կառավարութիւնը՝ ողորմելի անճարակութիւն մը ցոյց կու տայ անոր տեղ լաւագոյն մը հաստատելու մասին։ Մերձաւոր և հեռաւոր Ալպանիաներուն մէջ միեւնոյն դժբաղդ գործունէութիւնը տեղի ունեցաւ միեւնոյն դըժբաղդ արդիւնքով։ Հզօր դրացիներ այս երկիրներուն մէջ յոյսեր ներշնչեցին, կիրքեր գրգռեցին եւ պայքարներ յարուցին առանց նախապէս որոշած ըլլալու թէ ի՛նչ պիտի ընեն երբ այս ամէնուն իբր արդիւնք փոթորիկը ծայր տայ։ Հոն՝ Մր. Պրայըն ոչ խմաստութիւնը ունեցաւ ձեռնպահ մնալու եւ ոչ քաջութիւնը ազդուապէս միջամտելու։ Սպրին, թո՛ղ երբեակ Զինակցութեան եւ երբեակ Համաձայնութեան փոխադարձ կասկածները, տակաւին Աւստրիա եւ Իտալիա որ միեւնոյն խմբակցութեան կը պատկանին՝ իրարու վրայ հսկելու եւ իրարմէ զգուշանալու մէջ միայն համաձայնած կը թուին։ Այն փոքրիկ ազգերը որոնք իրենց մեծ դրացիներէն օգնութիւն կ'ակնկալեն՝ չատ բաներ պիտի ունենան օր մը իրարու պատմելու։ Օր մը գուցէ Մեքսիքոյի նախորդ նախագահը եւ Ալպանիոյ նախորդ իշխանը չեզոք հողի վրայ եղբայրական ճաշ կարկառեն իրարու։

Անճարակ զօրութիւններ

Ծանցանքը միշտ մեծերունը չէ հարկաւ, ոչ ալ միշտ փոքրերունը։ Ծանցանքը այն սկըզբունքներուն է որոնց վրայ հիմնուած են մի-

Ջազդային յարաբերութիւնները, այն ոգիին որով կ'ուզեն վարել իրենց գործերը մեծ եւ փոքր տէրութիւնները եւ ազգերը։ Երբ մարդիկ ստիպուած կը զգան իրենց իրաւունքները ձեռք ձգել զինու զօրութեամբ՝ չատ չանցած զինու զօրութիւնը չփոթել կը սկսին իրաւունքի հետ։ Դարերու քաղաքակրթութիւնը չդտաւ տակաւին միջոցը արդարութիւն ընելու՝ առանց բռնութիւն իւգործ դնելու։ Ստեղծուեցաւ տակաւին ատեան մը որ կարող ըլլար յիշեցնել ազգերուն իրենց պարտականութիւնները, արգիլել յաջողէր կեղեքումներ եւ անիրաւութիւն, յարգել տար բարոյական սկզբունքներ մեծերու և պզտիկներու հաւասարապէս։ Եւ ահա վիթխարի բանակներ արգահատելի անգործութեան դատապարտուած են Ալպանիոյ ափ մը ապստամբներուն եւ Մեքսիքօի ինքնակոչ զօրավարներուն հանդէպ։ Հրետանիներ զիրար կը չեզոքացնեն։ Զինակցութիւններ եւ Համաձայնութիւններ իրարու դէմ ցցուած՝ քաղաքակիրթ աշխարհի դերը ծիծաղելի անճարակութեան կը վերածեն։ Պատերազմի իշխանները կը տառապին առանց գործ մը տեսնելու, ազգերը զուր տեղը երկունք կը քաշեն։ Ոչ ոք կը համարձակի իր զէնքը վար դնել, ոչ ոք կը համարձակի իր զէնքը գործածել։ Հաց չուտեցողներ տրէտնոթ կը գնեն։

Մեծ նպատակը

Դարեր առաջ յանձնարարուեցաւ մարդոց տարբեր հիման վրայ հաստատել իրենց փոխադարձ յարաբերութիւնները։ «Սուր առնողը սուրով պիտի իյնայ,» եւ «դուք ամէնքդ եղբայր էք» ըսուեցաւ։ Եւ մարդիկ ուզեցին անտես առնել այս սկզբունքը, փորձեցին եկեղեցիները միմրակուռ պատերուն մէջ փակուած պահել այն օրէնքները որոնք արարատ աշխարհի կեանքի օրէնք ըլլալու համար հռչակուած էին։ Արդարութեան պահանջները արհամարհուեցան, եւ սիրոյ օրէնքը անգործնական նկատուեցաւ։ Ոսկեղէն կանոնին տեղ նոր կանոն մը դնել փորձեցին— «Եթէ խաղաղութիւն կ'ուզես՝ պատերազմի համար պատրաստուէ։» Այս միջոցիս Ճափոնէ մինչեւ Սան Ֆրանսիսքօ մարդիկ մարտանաւեր չունենալով զբաղած են։ Սէկն խորհրդարան իր քաղաքացիներէն կարելի եղածին չափ չատ մարդ դէպ ի բանակ մղելու միջոցներ կը մտածէ։ Այս ատենը՝ ձեռք ձգելու համար խաղաղութիւն մը որ խաղաղութիւն չէ։ Եօթը մեծ տէրութիւններ անկարող կը զգան փոքրիկ իշխան մը պահել Ալպանիոյ մանրապետական գահին վրայ, կամ անօգնական նախագահ մը վտարել Մեքսիքօի աննշան եւ ամայի պալատէն։ Թող պարծենան այս արդիւնքով անոնք որ զայն յաւաջ բերելու ջանքերով կը պարծենան անընդհատ։ Դեռ պատմութիւնը վերջացած չէ։ Դէպքերը եւ իրերը կը թաւալին որպէս զի ի գլուխ եկլէ մէկ մեծ նպատակ մը։ Աշխարհ պիտի բռնադատուի տակաւին նկատի առնել եղբայրութեան անտես առնուած սկզբունքը։

ԳԱՂԱՓԱՐՆԵՐՈՒ ԴԵՐԸ

Մարդկային կեանքի մէջ գաղափարներու կատարած դերին ամենամեծ կարեւորութիւնը անուրանալի է։ Մեր գաղափարներուն միջոցաւ կը յօրինուի մեր նկարագիրը, կ'որոշուի մեր կեանքին ուղղութիւնը եւ կը վճռուի մեր ճակատագիրը։ Մեր հոգիին աշխարհին մէջ գերագոյն դերը գրաւող գաղափարներուն քնոյթին կախում ունի մեր անձնական զարգացումը կամ վատնումը։

Թող ճշմարիտ եւ բարի գաղափարներ տիրապետող հանդիսանան մեր անձնաւորութեան ամբաւ կազմածին մէջ, եւ ահա կեանքի խաղաղաւէտ եւ չինարար գործունէութիւն յառաջ կու գայ։ Իսկ թող կեղծիք եւ չարութիւն իբրեւ գերիշխան գաղափարներ տիրեն հոն, արդիւնքը անվրէպ կ'ըլլայ անկարգութիւն եւ մահացում։

Կը հետեւի ուրեմն թէ ամենամեծ չխմբութիւն եւ ոճիր է անփոյթ գտնուիլ մեր մտքին մէջ տիրող գաղափարներու որակին մասին։ Գաղափարներ, բարի կամ չար, չատախ անդրադարձ կու գան այցելել մեր միտքը։ Եւ մեր առաջ պարտականութիւնն է հակազդել իւգործ դնել անոնց վրայ, ու երբ կը նչմարենք թէ մեր անձնաւորութեան ներքին դահլիճներէն ներս սպրդած են գաղափարներ որոնք իբրեւ գողեր եւ աւազակներ կը նկրտին կապտել զմեզ մեր աղնուագոյն ձգտումներէն եւ կաչկանդել մեր աղատութիւնը բարին իւգործ դնելու մասին,

պարտինք ամէն ճիգ թափել զանոնք մեր մըտքէն արտաքսելու համար։

Մարդկային թէ՛ անհատական եւ թէ՛ հասարակական կեանքի փորձառութիւնները ապացուցած են թէ բարի գաղափարներ կենսագործ են, իսկ ներհակ բնոյթն ունեցողներ՝ կործանարար եւ մահացուցիչ։

Անհատներ եւ ազգեր փճացեր են եւ կը փճանան, վասն զի աւերիչ գաղափարներ ազատ մուտ կը գտնեն եւ իրենց տիրապետութիւնը կը հաստատեն մարդկային հոգիին մէջ։

Դիւցազները եւ հերոսները, անձնասէրը եւ նախանձոտը իրենց մտքին ներքնասարհներուն մէջ կը բազմեցնեն մահասիրտ գաղափարներ իբրեւ սիրուած եւ պաշտուած հիւրեր։ Նէ որքան ատեն որ այս կարգի գաղափարներ տիրող ոյժեր կը հանդիսանան մարդու մը մէջ, ան չկրնար չըլլալ դիւցազ, հերոսասէր, անձնասէր կամ նահանձոտ։

Եւ յոսի գաղափարներ փոխանցիկ են։ Դիւրաւ կը փոխադրուին անոնք մտքէ միտք, եւ ամբողջ համայնքներ եւ ազգեր կարճ ժամանակամիջոցի մը մէջ կրնան վարակուիլ անոնցմէ։

Ֆրանսացի հեղինակ մը կ'ըսէ թէ Ֆրանսայի առաջնորդող մարդոց մտքին մէջ տիրող սա գաղափարը թէ բարոյականութիւնը լոկ պայմանագրութիւն մըն է, աւելի մեծ ազէտ մը եղած է այդ ազգին համար քան նոյն իսկ Ֆրանքօ-Գերմանի պատերազմը։ Դարձեալ, Անգլիացի անաչառ դիտող մը, որ վերջերս առիթ ունեցաւ Պալքանեան պատերազմին թատրոնը երթալ, իր հրատարակած մէկ աշխատակին մէջ կը յայտարարէ թէ ապացոյցներ ունի հաստատող թէ պատերազմիկ ազգերուն պատկանող ի բնէ հեզաբարոյ եւ խաղաղասէր գիւղացիներ մոլեգնեցան եւ անլուր խժդժութիւններ գործեցին, պարզապէս որովհետեւ մտքերնին եւ վատ գաղափարներ ներշնչուեցան իրենց՝ անուղղամիտ եւ անօրէն առաջնորդներու կողմանէ։

Սրտ ամէն անհատ որ բաղձացող է իր անձնական կեանքին կամ իր ազգին կամ երկրին համայնքային կեանքին պահպանման եւ զարգացման, պէտք է սորվի իր անձը եւ իր ազգը քանդիչ գաղափարներու ազդեցութենէն ձերբազատելու արուեստը։

Եւ միայն մէկ մեթոտ կայ որ զոհացուցիչ յաջողութեան յոյս կը ներշնչէ։ Եւ այդ մեթոտն է ոչ թէ ուղղակի պայքարիլ յոսի եւ թիւր գաղափարին հետ, այլ անոր արտաքսումին ապահովել բարի գաղափար մը ներմուծելով։ Երբ կեանքտ եւ կենսագործութիւն գաղափարը կը դրաւէ անհատի մը հոգեկան աշխարհը, երկար ատեն չկրնար մնալ հոն ինչ որ սուորին է եւ կեղծ։ Բարին միշտ աւելի հզօր է քան չարը, եւ լոյսը՝ քան խաւարը։ Յաղթութիւնը ի վերջոյ միշտ բարիին եւ լոյսին կողմը պիտի մնայ։ Բնական է որ մարդ յօժար ըլլայ իր անձնատուրութեան խորքերուն մէջ մուտ չնորհել այդ յաղթական ոյժերուն։

Եւ բարի գաղափարներ մեր մտային աշխարհը նրաւիրելու համար, հարկ չէ ուրիշ բան ընել բայց միայն յօժարիլ մեր մտածման առարկայ ընել ճշմարիտը եւ բարին։ Կը բաւէ հնազանդիլ առաքելական պատուէրին, որ կ'ըսէ. «Ինչ որ ճշմարտութիւնով է, ինչ որ պարկեշտութիւնով, ինչ որ արդարութիւնով... ան բաները խորհեցէք։» Ճշմարտութիւն, արդարութիւն եւ սէր իբրեւ չկրնարար մեծագոր ոյժեր պիտի արտայայտուին մարդկային հոգւոյն մէջ, երբ սուեռուն ուշադրութեան եւ խորհուրդի առարկայ կ'ըլլան անհատին կողմանէ։

Անհրաժեշտ է տեսնել որ լուրջ աշխատութիւններ թափուին մարդոց դիւրամատչելի ընելու այն կենսարար գաղափարները որոնք մարդկային նկարագրի եւ կեանքի աղնուացման ու բարձրացման ամենագոր աղբիւրներն են։

Թող ամէն ծնողք իր զաւակներուն, ամէն ուսուցիչ իր աշակերտներուն, ամէն դրագէտ եւ հրապարակախօս, եկեղեցական կամ աշխարհական, իր համայնքին՝ ազդեցիկ եղանակով ներկայացնէ վեհ եւ ազնիւ, ուղիղ եւ ճշմարիտ գաղափարներ։ Բառեր ամէնէն դիւրատարածելիներն են գաղափարներ փոխադրելու մէկ մտքէն ուրիշի մը։ Նէ ուստի պէտք է միշտ խօսուի ճշմարտութիւնը, եւ քարոզուին արդարութեան եւ սիրոյ պատգամներ եւ աւանդուին ուղիղ խրատներ ամէն տեղ, թէ՛ տան եւ թէ՛ վարժարանի մէջ, թէ՛ եկեղեցիի եւ թէ՛ շուկայի մէջ։ Մեծ ճշմարտութիւններ կան,—յիշենք օրինակի համար անոնք որ Աստուած, դատաստան, մահ, յաւիտենական կեանք բառերով կը նշանակուին,—որոնց իրականութիւնը եւ հոյակապ մեծութիւնը երբ մարդ կը յաչողի

զգալի ընել իր ընկեր արարածին, ամենամնծ ծառայութիւնը մատուցած կ'ըլլայ անոր հոգեկան կեանքին վերանորոգման համար։

Բայց բառերը միակ միջոցը չեն գաղափարներ փոխանցելու մտքէ միտք։ Աւելի ազդեցիկ եղանակ մը կայ։ Ապրուած կեանքի մը լոկ ազդեցութիւնները կը ներկայացնեն այդ եղանակը։ Գաղափարները, նման լոյսի ճառագայթներու, աւելի յստակօրէն կը նշմարուին, երբ առօրեայ գործնական կեանքի հաստուածակոզմին մէջէն կ'անցնին։

Հայր մը կրնայ ազդեցիկ չեչտերով յորդոր կարդալ իր զաւակին որ կրօնասէր ըլլայ և կամ հեզ ու ընկերասէր։ Բայց հաւանական չէ որ այդ զաւակին հոգին կրօնասիրութեան և հեզութեան ու ընկերասիրութեան գաղափարներու ազդեցութեան ներքեւ դրուի, եթէ հայրը իր առօրեայ կեանքին մէջ կ'արտայայտուի իբրեւ անկրօնասէր, գնդ եւ ընկերատեաց մարդ մը։ Ամէնքս ալ ամէն վայրկեան մեր ամենօրեայ կեանքին արարքներովը, մեր խօսքերով և շարժուձեւերով, մեր չուրջ ապրողներուն գործածուխթեան համար կը հայթայթենք գաղափարներ որոնք չինարար են եւ կամ կործանարար։ Կրնա՞նք ըսել թէ, ոչ միայն պարբերաբար մեր գործածած բառերու միջոցաւ, այլ յարաժամ մեր ապրած կեանքէն արձակուած ազդեցութեան ճառագայթներու միջոցաւ, փրկարար գաղափարներ կը տարածենք մեր չուրջը։

Արդարեւ մենք մարդիկս ի բնէ հզօրապէս կ'ազդուինք մակերեսայինէն. ու անցաւորէն, կեղծէն եւ չարէն, եւ շատ անգամ մեր օրերը կ'անցնինք կեանքի զարգացման եւ բարօրութեան թշնամի եղող այս գաղափարներու ազդեցութեան ներքեւ, եւ գիտակցաբար կամ անգիտակցաբար պատճառ կ'ըլլանք որ անոնց գաղափար ազդեցութիւնը ծանրի ուրիշ կեանքերու վրայ ալ։ Բայց Քրիստոնէութիւնը փրկութեան աւետիս մը ունի։ Քրիստոսի կեանքը, — ոչ թէ միայն Անոր Պաղեստինական կեանքը, այլ այն կեանքը որով Ան հիմա կ'ապրի աչխարհի մէջ, — գործնականացած ու կենսաւորուած գաղափարներու անըսպառ մթերանոց մ'է։ Անոր անձէն այսօր կրնան մեր անձին փոխանցուիլ սիրոյ եւ արդարութեան ու ճշմարտութեան կենսապարգեւ գաղափարները։ Բաւական է որ Քրիստոսի անձնական ներկայութիւնը զգալի ըլլայ մեզի։ Անոր հետ ապրելով կարող պիտի ըլլանք բացարձակապէս եւ փրկաւէտօրէն ենթարկել մեր անձերը բարձրացուցիչ եւ կենսանորոգ ազդեցութեան Աստուածայինն այն գաղափարներուն եւ խորհուրդներուն, որոնք այնքան բարձր են մեր խորհուրդներէն որքան երկինքը՝ երկրէն։ Եւ երբ մեր հոգին Յիսուս Քրիստոսի հոգւոյն ազդեցութեամբ՝ քնավայրը կ'ըլլայ այս երկնային գաղափարներուն, այն ատեն այժմէն իսկ կապրող կ'ըլլանք ապրիլ երկնային կեանքով։

ՆԵՐՔԻՆ ԿԵԱՆՔ

ԱՂՕԹՔ

Ի ձեչնաւոր երեկոյեն՝ համբառնամտ ղնեռա՛ղել ե՛ղբեռ-ղնե՛ռն. ղոր ինչ ձեղ՛ տայօղ խորհրդով, բառնե՛ կամ գործով յանկողնո՛ն ձեր ղոլանալով, խոսփովան լինելով ղեռղռնե՛ռ սրտից ձերոց Յամբակեցի՛ր Աստուծոյ, յոռասլով յողջմո՛ղնեան տո։ Եւ ձե՛ռ ձեռնո՛ղ գնեցաք՛. չնչե՛ռ ղնել Տէր, յորժամ գաս ազատոյո՛ղնեամբ տով, և ողջմեա ձեղ։

ՅԻՍՈՒՍԻ ԽՐԱԽՈՅՍԸ

«Ես եմ, մի երկնչիք» (Մատթ. Մարկ. եւ Ցովհ.)

ՀԱՄԱԶԱՍՊ Ծ. Վ. ԵՂԻՍԷԵԱՆ

Յիսուս հայլի հրաչքը դեռ նոր կատարած էր։ Զրի կշտացած բազմութիւնը կ'ուզէր զայն թագաւոր հռչակել։ Յիսուս անոնց զարմանքը, յուզումը եւ բաղձանքը տեսնելով եւ որպէս զի մի գուցէ ոեւէ ապստամբական ցոյց տեղի ունենայ Հռոմէական պետութեան դէմ —զի աշակերտներն իսկ վարակուած էին նոյն ոգիէն— իսկոյն որոշեց որ աշակերտները կափառնայում դառնան. ուստի հրամայեց վաղընդվոյթ նաւ նստիլ իր ներկայութեանը, որպէս զի ինքը կարենայ դիւրաւ ցրուել բազմութիւնը։

Այս բանը ընելէ ետք միայնակ լեռը բարձրացաւ աղօթելու համար։ Կը զգար թէ փոր-

ձուլեան ժամու մէջ կը գտնուի, ճգնաժամային վայրկեան մը կը մօտենայ եւ պէտք ունի ողողուելու, զօրանալու Հօր հետ հաղորդակցութեամբ ընդդէմ նախատեսուած պայքարին։ Արդէն անգամ մը ամբողջ գիշերը աղօթքով անցուցեր էր լերան վրայ, աշակերտներու ընտրութենէն առաջ, պաշտօնին նոր սկսած ատեն։ Այժմ ժամանակը փոխուած էր։ Մեծ Քահանայապետը լերան սեղանին աստիճանները կը բարձրանար, կը մօտենար աստեղազարդ երկինքին, ապահովուած զի զոհին ժամը կը մօտենայ։

Աշակերտները նաւ նստած էին, փոթորիկը չղթայազերծ կատղեր էր, կոհակներ կը բարձրանային լիճին վրայ փրփրադէզ։ Յիսուս հեռուէն կը դիտէր որ նաւակը ալիքներուն խաղալիկ եղած կը տարուբերէր, բայց կատաղի ծովուն ծփանքը չէր յուզեր բնաւ անդորրութիւնն իր սրտին, խաղաղութիւնն իր ամբիծ հոգւոյն, այն առանձնութեանը մէջ ուր ղԱստուած կը զտնէր իր մօտիկ։ Դիշերին մեծ մասը աղօթելով անցուց։ Հովը անդադար կը փչէր, ժամեր կը սահէին։ Դիշերին չորրորդ պահն էր եւ նաւակը լճին մէջտեղ։ Հովը ընդդէմ էր, կոհակներուն կատաղութիւնը սաստկացած։ Աշակերտները վաստակաբեկ խռնարհած, ինկած էին թիակներուն վրայ։ Ոչ ոք կար որ զանոնք հանդարտեցնէր եւ ազատէր։ Քրիստոս չկար անոնց մօտ, միայն ցամաքէն կը տեսնէր զանոնք։ Սակաւ ինչ ժամանակ ալ անցաւ, եւ ահա անոնք իրենց անհնարին տագնապին մէջէն ընդ աղօտ նշմարեցին հեռուէն ճերմակ զգեստ մը մթութեան խորը եւ ստուեր մը որ իրենց կողմը կու գար ալիքներուն վրայէն։ Զարհուրեցան, կարծելով թէ ուրուական մըն է ու աղաղակ բարձին։ Բայց խաւարին ու կոհակներուն մէջէն —ինչպէս յաճախ մեզի կը պատահի, երբ ծովը խիստ մնծ երեւնայ եւ նաւակը կարի փոքր— լսեցին լուրջ ձայն մը որ կը հնչէր արծաթի նման, «Ես եմ, մի վախնաք։»

Այս ձայնը հանդարտեցուց բոլոր ահաբեկ սիրտերը, փութացին զայն ընդունիլ նաւակին մէջ, բայց Պետրոսին փութկոտ բնութիւնը չէր կրնար վայրկեան մը համբերութեամբ սպասել, «Տէր, եթէ դու ես, հրամայեա ինձ որ ջուրերուն վրայեն քեզի գամ։»— Եկուր։ Առաքեալը կը խոյանայ կատաղի կոհակներուն վրայէն —ինչպէս այծեամը կը սուրայ անապատին մէջ հարթ ու հաւասար— աչքերը սեւեռուն դէպ ի Փրկիչը։ Հովը աղատ՝ կրնար սուլել անոր ծալծալ մազերուն ծալքերէն, փրփուրը կրնար թրջել զգեստները. վոյթ չէ սակայն, ան կ'ընթանայ յառաջ անվրդով ու ապահով։ Բայց... փոթձիչը միշտ առիթի կը սպասէ իր որսը դիտող առիւծին նման, տարակոյս ու վախ կը սպրդին Պետրոսին ներսը, ու ահա իսկոյն կը տեսնէ որ ծովը կը բարձրանայ ամեհիօրէն եւ սեւ անդունդը իր կոկորդն է բացեր՝ անոր ոտքերուն տակ վիշապի նման։ Ակնարկը, զոր սեւեռած էր անթարթ՝ Յիսուսին, դարձուց անկէ դէպ ի ջուրը. այս իսկ պատճառաւ զգայ թէ դժոխոց վիհը պիտի կլանէ զինքը։ «Տէր, փրկե զիս,» ձայնեց յուսահատօրէն։ Դուրթի ժպիտը ցոլաց Յիսուսի դէմքին վրայ լուսագեղ եւ կարեկցութեան բազուկը երկարեցաւ զորովալիր, եւ յանդիմանութիւն մը սակայն մեղմանոյշ բարբառեցաւ անոր չրթանցը վրայ. «Թերահաւատ, ինչո՞ւ երկմտեցար։» Երկուքը —Յիսուս՝ Պետրոսին ձեռքէն բռնած— նաւակը ելան։ Հովը դադրեցաւ, կոհակները խոնարհեցան, նաւակին մէջ եղողները զարմանքով, հիացմամբ լեցուած՝ կը փսփսային իրարու, ինչպէս երբեմն Նաթանայէլ կը խոստովանէր, «Ստուգիւ Աստուծոյ որդի ե ասա։» Եւ ցամաքն ելած էին։

Ոմանք կը ճգնին մեկնել այս հրաշքը, ինչպէս նաեւ միւս բոլոր հրաշքները, որպէս թէ Յիսուս նաւակին հետ զուգահեռաբար քալէր ափունքին վրայ, եւ մութին մէջ աշակերտները կարծէին թէ ջուրին վրայէն կ'ընթանար։ Այս պիսի փախուստներ անճիշտ են սակայն եւ ընդունայն։ Մէն մի ոք իրաւունք ունի ուրանալ հրաշքները, առանց մանուածապատ մեկնութիւններու կրնայ մերժել իրականութիւնը։ Մենք ոչ զոք կը դատենք. Տէրոջ անկ է դատաստան ընել, երբ մարդիկ չեն ուզեր տեսնել ճշմարտութիւնները կամ կամովին եւ յամառօրէն կը փակեն իրենց աչքերը լուսոյն հանդէպ։ Բայց սա ստոյգ է որ Աւետարանիչք խոր վստահութեամբ կը պատմեն։ Եթէ կը հաւատանք Աստուծոյ նախախնամութեան մարդկային կեանքի վրայ, Փրկչին յարութեան, Աստուածայայտութեան իբրեւ ճշմարտութիւններու, դիւրաւ պիտի հետեւցնենք թէ պարտինք հաւատալ ուրեմն Աստուծոյ ինչպէս արարչագործութեան սովորական կամ բնական եղանակին, նոյնպէս ալ

հրաշագործութեան արտասովոր կամ դերբնական եղանակին։ Ըստ որում իր Որդին մեզի տուած է Այէին վրայ մեռնելու, մեր փրկութեան համար, ի՞նչ կայ զարմանալու որ իր կարողութիւնը դրած ըլլայ անոր ձեռքերուն մէջ։

Բայց թողունք յամառօրէն մերժողները, մանաւանդ որ այս ժամուս մեր խօսքը հաւատացեալներու ուղղած ենք, եւ չանանք բարոյական դաս հանել այս աւետարանապատում դէպքէն։

Կեանքի բարոյական ծովու վրայ նաւորդներ ենք մենք, աղնիւ ընթերցողներս. երկինքը մո՛ւթ, ամպամած, դունատերեք արեւը իր ճառագայթները կը նետէ ամպերու կողքը ճեղքելով ընդդէմ, քիչ անգամ աստեղազարդ գիշեր կ'ունենանք, հողմը հազիւ յաջող կը փչէ երբեմն, թեւ տալու մեր առագաստին։ Փորձութեան ալիքներ, վիշտ ու տառապանքի ու հազար տեսակ ցաւերու կոհակներ իրարու վրայ կը դիզուին, կը յարձակին մեր վրայ, կը բաղխին, կը վտանգեն մեր նաւը։ — Ի՞նչ ընել։ — Նկատուա ըլլալ նախ թէ, երբ չունինք Քրիստոսը մեր նաւակին մէջ, կամ անոր ճարտար աչքը չղեկավարեր զայն, ո՜հ, կոհակներու խաղալիք եղած ենք ուրեմն. իսկ եթէ Քրիստոս մեր մօտն ունինք, ծովին հանդարտ է, չսպառնար մեր նաւուն։ Կամ երբ մեր ակնարկը կը սեւեռենք անթարթ, անքթիթ Յիսուսի վրայ, անվհատ եւ անվտանգ մեր ոտքին տակ պիտի փչրենք անհաւատութեան ալիքները եւ փորձութեան վիհերուն վրայէն պիտի քալենք հանդարտ ու անխռով. իսկ երբ աչքերնիս մէկդի, այլուր դարձնենք՝ չղթայազերծ տարերքներուն մոլեգնութիւնը դիտելու, կասկածը պիտի սպրդի մեր մէջ եւ պիտի ըզգանք թէ կ'ընկղմինք։ Վարպետ ձկնորսները անտարակոյս էին նաեւ ճարտար նաւավարներ. բայց իրենց նաւը պիտի սուզէր յատակը ծովուն, եթէ Փրկիչը չհասնէր։ Մեր հաւատքի նաւը հակառակ հովերու դէմ եւ լեռնացած կոհակներու վրայ պիտի տարուբերի, պիտի երերայ, հալածանաց մրրիկներ, մեր կրից եւ ղգայութեանց վայրենի ընդվզումը պիտի տագնապեն մեր հոգիներու հանդարտութիւնը, բայց ուշ թէ կանուխ պիտի գայ Փրկիչը՝ լռեցնել զանոնք։ Քրիստոնեաներն ալ տակ տակ նեղութիւններէ, բայց պէտք չէ վախնան։

Յիսուս մատնութեան դիշերը իր հոգեբուղխ աղօթիկ մէջ չխնդրեց Հօրմէն՝ իրենները աշխարհէն առնել, ազատել, այլ չարէն պահել։ Յիսուս ամէնուս կ'ըսէ. «Մի վախնաք.» տալով Սբ. Հոգիին չնորհքն ու զօրութիւնը՝ փորձութիւններու յաղթելու համար, եւ ինչո՞ւ վախնանք քանի որ իրեն նման պաշտպան մը ունինք մեր մօտիկ. «Տէր ապաւէն կեցուց իմոց, եւ յուսոյ դողացայց» (Սաղ.)։ Բալէ, ով Քրիստոնեայ, մահուան ստուերի մէջէն, մոլեգնած ծովուն փրփուրներուն վրայէն, ու մի վախնար, վասն զի «Տէրը հոս հետդ է։» Եւ եթէ երբեք տարակոյսի չուք մը, յուսահատութեան ամպ մը գայ մթագնօղել հաւատքդ, ու կոհակները երերան ոտքերուդ տակ, Յիսուսի նայէ անթարթ ու անքթիթ, անոր բազուկները պիտի վերցնեն զքեզ։ Երանի՛ անոր որ փրփրացող ալիքներուն եւ կատաղի մրրիկներու սուլումներուն մէջէն կը լսէ Փրկչին անոյշ ու սքանչացնող ձայնը. «Ես եմ, մի երկնչիր։»

Սամսոն

ՊԱՏԿԵՐ

ՄԷԿ ՕՐ ՄՆԱՑԱԾ

Կը պատմուի թէ դեռատի աղջիկ մը, որ տատնըհինդ օրէ ի վեր հիւանդ էր, իմացաւ իր բժիշկէն թէ պիտի չաղէկնայ, եւ թէ երկրաւոր իր օրերը մատի վրայ իսկ կրնան համրուիլ։

«Քանի՞ օր ունիմ,» հարցուց խեղճը մեղմ շեշտով։

«Հաւանօրէն իբր տասը։»

Երկար չունչ մը քաշեց։ «Միւսները գիտեն։»

Դէմս չարժուռմով մը հաստատական պատասխան տուաւ բժիշկը։

«Ինչ՞ զճ մայր,» մրմնջեց աղջիկը։ Ապա ժպտադէմ «Շնորհակալ եմ որ ինծի ըսիր,» պատասխանեց բժշկին։

Հայրը կէսօրին աղջկան քով նստած էր։ Հիւանդին նուրբ մատները անոր խոշոր ու տգեղ ափին մէջ քունած էին։

«Ն. հօրեղբայրին կ'ըսե՞ս որ գիս տեսնելու գայ, հայր, լաւ ժամանակ մը կ'անցնինք այս իրիկուն։»

Մարդուն դէմքը թթուեցաւ։ Երկու եղբայրները հինգ տարիէ ի վեր իրարու չէին խօսեր։

«Աղէկ կ'ըլլայ որ դուն երկտող մը գրես, աղջիկս։»

«Ես կ'ուզեմ որ դուն կանչես, հայր։»

«Շատ աղէկ. կ'ըսեմ,» ըսաւ հայրը եւ ծռեցաւ, համբուրեց աղջիկը, որ իր այտերուն վրայ զգայ անոր տաք արտասուքը։

«Պիտի սեանե՞մ արդեօք իրենց հաշտութիւնը, երբ դէռ չեմ մեկնած աշխարհէս,» ըսաւ աղջիկը խորհրդաւոր։

Այս փոխանակը կատարուեցաւ։ Անոր անկողնին քով քանդուեցաւ բազմամեայ թշնամութիւնը եւ երկու մարդիկը դարձեալ եղբայրացան։

Այսպէս չարունակեց կացութիւնը տասն օր։ Գոլէճի մէջ ուսանող ազգական մը, որ լաւ չէր աշխատեր, կանչուեցաւ եւ այնքան փափկութեամբ ու լրջութեամբ խրատուեցաւ որ պատուոյ խօսք տուաւ ղլխովին տարբեր ընթացքի մը հետեւելու։ Ուրիշ անոյշ գործեր կատարուեցան յաջորդաբար։ Աղջկան կեանքը վերջացաւ դուչակուածին պէս, սակայն ինչպէս ծախու առաւ ան իր ժամանակը։ Այս փոքր բայց ճշմարիտ պատմութիւնը չատ դասեր ունի չատերուս համար որ ատոյգ չենք դիտեր թէ «տասն օրէն» պիտի մեռնինք։ Գիշերը կու գայ։ Ինչ պիտի ընէինք, եթէ միայն մէկ օր ունենայինք մնացած։ Ինչ պիտի ընէինք, ինչ պէտք է որ ընէինք, ինչ կրնայինք ընել, մուրթը չկոխած։

Ք

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆՐ ԱՆԲԱԻԱԿԱՆ

Կրօնական ամէն գործեր բարի են անշուշտ։ Բայց սակէ չհետեւիր թէ ամէն բարի գործեր կրօնական են։ Գործի մը երեւոյթը կրնայ բարի ըլլալ։ Սակայն նպատակը — չարժառիթը — կրնայ չար ըլլալ։ Օրինակ. Անցեալ օր հետեւեալ միջադէպը կարդացի.

«Երիտասարդ մը ծանօթ պաշտօնեի մը այցելեց եւ խօսակցութեան մէջտեղ ըսաւ անոր թէ ինք չատ զէշ երիտասարդ չէ, 'քանի որ չատ բարի գործեր կ'ընեմ։' 'Վաւ,' պատասխանեց պաշտօնեան, 'ես զայդ չընդունելու պատճառ մը չունիմ, բայց քու բարի գործերդ կրօնական գործեր չեն, ոչ ալ ապացոյց են թէ դուն Քրիստոնեայ ես։' Երիտասարդը ապշեցաւ մնաց։

«'Դուն ձի մը ունիս, այնպէս չէ՞։'—'Այո։' — 'Բարի չատ գործեր չը՞նես միթէ։' —'Կ'ընէ։' — 'Բրիստոնեա՞յ է ուրեմն ձեր ձին։' — 'Ին՛չ,' պատասխանեց երիտասարդը, 'ինծի չափ, կարծեմ։'»

Երիտասարդն ըմբռնեց խնդիրը, եւ խոստովանեցաւ թէ մարդու և կենդանիի բարի մէկ գործը բարի քան է ինքնին, բայց ոչինչ աւելի։ Բնութիւն է եւ ոչ չնորհք, բնազդ եւ ոչ սրբութիւն։ Բարի նկարագիրը լաւ բան է, դասակարգութիւնը լաւ բան է, դրամը լաւ բան է։ Բայց ասոնք բարի ըլլալով հանդերձ երկինք չեն տանիր մարդը, այլ տանելու երեւոյթ ունին այնքան որքան սոսկ բարոյականը։

Ք

ՅԻՄԱՐԱԿԱՆ ԱՆՏԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆ

Նիակարայի ջրվէժին քով կէտ մը կը գտնուի, ուրկէ հայր մը նայեցող ջուրերու յորձանքին մէջ նետած է իր պզտիկ աղջիկը, տանջանց այդպիսի ամենափոքր դիտաւորութիւն ունենալու։ Առած է պզտիկը իր թեւերուն վրայ եւ խաղի համար վեր նետած՝ անդունդին կողմը, սոսկ որպէս զի տեսնէ թէ պիտի վախնա՞յ արդեօք։ Մանկիկը սարսափէն յանկարծակի ցնցուած եւ դէպ անդունդը գլորած է ճչելով։ Կ'ըսէք թէ մարդը իրաւունք չունէր այդպէս անոր կեանքին հետ խաղալու։ Դուք ալ չունիք իրաւունք ձեր հոգիին հետ խաղալու՝ յիմար անտարբերութեամբ գլորելով զայն դէպ ի մեծ անդունդն յաւիտենականութեան։

Ք

ԿՈՅՐ ԱԶՔԵՐ ԿԸ ԲԱՑՈՒԻՆ

(Կիրակնօրեայ Դպրոցի Դաս, Յուլիս 19)

Մարկ. Ժ. 46—52

Յիսուսի բուժողական հրաշքներուն նպատակը բուժուողներուն հոգեւոր բնութեան ազդել էր միշտ։ Ինք կը փափաքէր որքան մարմինը նոյնքան և հոգին բուժել։ Այս կերպով կարելի է մեզի հոգեւոր կեանքի մեծ սկզբունքներն չատերն հետեւցնել այդ հրաշքներուն պատմութիւններէն եւ մեր անձնական պէտքերուն պատշաճեցնել։ Ցիշենք այդպիսի քանի մը սկզբունքներ որ Բարտիմէոսի աչքերուն բացման պատմութեան մակերեսը կը գտնուին։

Բարաիմէոս իր կոյր վիճակով յարմար ներ-
կայացուցիչ էր բոլոր այն մարդոց որ դեռ
Քրիստոսի չէն եկած։ Ընդարձակ աշխարհ մը
կար իր չուրջ։ Ինք անոր մէջ կ'ապրէր, անոր
լոյսին ու գեղեցկութեան վրայ կը լսէր, բայց
մէկ բան իսկ չէր կարող տեսնել։ Ամէն բան
խաւար էր իրեն համար, նոյն իսկ ամենալայ-
ծառ օրուան մէջ։ Այսպէս կ'ապրի չնչաւոր
մարդը հոգեւոր աշխարհի գեղեցկութիւններուն
մէջտեղ եւ ոչինչ գիտէ անոնց վրայ, ոչ թէ ո-
րովհետեւ անոնք չկան, այլ լոկ որովհետեւ
փակ են իր աչքերը։ Հոգիին բաները հոգեւո-
րապէս կը քննուին։ Այն մարդը որ հոգեւոր չէ՝
չէ կարող տեսնել զանոնք։ Սակայն ով որ կը
փափաքի որ իր աչքերը բացուին՝ կրնայ խա-
չարէն ի լոյս անցնիլ, եւ անմիջապէս կ'անցնի
երբ Յիսուսի կը հաւատայ։ Աշխարհի այսօրուան
անհաւատութեան մեծագոյն մասը արդիւնք է
հոգեւոր կուրութեան, որ կրնայ բնական կամ
կամաւոր ըլլալ։

Յիսուս կ'անցնէր։ Ան միշտ կ'անցնի այն
տեղերէն ուր մարդիկ կը դանուին։ Բարտիմէոս
օգուտ քաղեց իրեն ընծայուած այս կարճ պա-
տեհութենէն եւ բժշկուեցաւ։ Ի՜նչ պատուա-
կան օրինակ կու տայ ամէնուն որոնք աչքերու
բացման պէտք ունին։ Յիսուս այլեւս չանցաւ
երիքովէ։ Վերջին անգամն էր այդ։

Երբ Յիսուս կանչեց զԲարտիմէոս, անմի-
ջապէս ու սրտանց ընդունուեցաւ կոչը։ Կոյրը
ձգեց իր վերարկուն, վասն զի արգելք կ'ըլլար
իրեն։ Հոգեւորապէս կոյր չատերու դժուարու-
թիւնը սա է որ իրենց վիճակին վերահասու
ըլլալէ ետեւ չեն ուզեր տեւողութիւն ը-
նել բուժուելու համար։ Յիսուսի երթալու հա-
մար մեզի արգելք եղող ամէն բան պէտք է ի
բաց թօթափել, ո՛րքան ալ թանկագին ըլլայ
—ունակութիւն, ընկերակցութիւն, գործ, ևն.։

Կոյրը գիտէր թէ ի՜նչ էր իր մեծ կարօտու-
թիւնը։ Երբ հարցուեցաւ թէ ի՜նչ կ'ուզէր,
չվարանեցաւ երբեք։ «Տէր, որ աչքերս բաց-
ուին։» Տիպար աղօթք է այս կարուկ, ամփոփ,
հաւատքով մատուցուած եւ կարօտութեան ա-
մենախոր գիտակցութենէ բխած։ Այս տեսակ
աղօթքն է որ արագ պատասխան կ'ընդունի։

Երբ անոր աչքերը բացուեցան, առաջին
առարկան զոր տեսաւ՝ Քրիստոսի դէմքը եղաւ։
Այդպէս է այսօր ալ։ Հոգեւորապէս կոյրերուն
ասոկ անուն է Քրիստոս, ատուերային անիրա-
կանութիւն մը։ Սակայն երբ հոգին կ'ընդունի
տեսողութեան պարգեւը, առաջին առարկան
որուն կը նայի ան՝ Քրիստոս Փրկիչն է, եւ այդ
նայուածքին առջեւ ամբողջ նոր աշխարհ մը կը
բացուի։ Երբեք պիտի չձանձրանանք նայիլ
անոր որ «տասը հազարի մէջ երեւելի է եւ բո-
լորովին ցանկալի է։»

Դեռատիներ կան որ կը վախնան Քրիստոսի
անձնատուր ըլլալ, խորհելով թէ պիտի չկրնան
դիմանալ եւ նախատինք պիտի բերեն անոր
սուրբ անուան։ Սակայն Բարտիմէոսի դժուար
չեղաւ կոյր մուրացիկի իր հին զործէն բաժնուիլ,
երբ իր աչքերը բացուեցան։ Բուժողական այդ
հրաշքն ինքնին անհնար դարձուց անոր անուս-
հետեւ իր հին կեանքը չարունակել։ Այլեւս
լաւագոյն եւ աղնուագոյն կեանք մը կարելի
եղաւ անոր։ Ուրախութեամբ Յիսուսի հետե-
ւեցաւ ճամբան։ Այսպէս կրնանք ընել ամէնս ալ։

Բանի՛ քանի կոյր աչքեր կան կիրակնօրեայ
դպրոցներուն, եկեղեցիներուն, ազգին եւ պե-
տութեան մէջ։ Քրիստոս կարող է ամէնն ալ
բանալ։

ՏՂԱՅՈՑ ԷՋ

ՈՍԿԵՂԷՆ ՊԱՏՈՒՀԱՆՆԵՐԸ(*)

Բոլոր օրը պզտիկ տղան սաստիկ աշխա-
տեցաւ դաշտին, յարդանոցին եւ այլատունին
մէջ, վասն զի իր ծնողքը խեղճ երկրագործներ
էին, եւ գործաւոր մը չէին կրնար վարձել։
սակայն արեւամուտին աստղը ժամ մը կար որ
բոլորովին իրն էր, վասն զի հայրը այդ ժամը

(*) Այս պատմութիւնը կ'արտատպենք **Գունարհիր Ամենակենիրու Համար** գրքոյկէն, որ կը պարունակէ այս յօդուածին նման գեղեցիկ պատմուածքներ, եւ կարճ բարոյախօսական հատուածներ եւ նկարագրականներ նշանաւոր հեղինակներու կողմէ գրուած։ Մանուկներու համար այս ընտիր գիրքը ստանալու համար դիմել Յ. Մատթէոսեանի, Պայազըլ Հաուս, Կ. պոլիս։ Դին թղթակազմի՝ 100 փր., լաթակազմինը՝ 4 դահ.։

իրեն տուած էր։ Այն ատեն տղան բլուրի մը գագաթը կ'ելլէր եւ կը դիտէր ուրիշ բլուր մը որ քանի մը մղոն անդին կը բարձրանար։ Այս հեռաւոր բլուրին վրայ տուն մը կար ոսկիէ եւ ադամանդէ պատուհաններով։ Անոնք կը փայլէին եւ կը չողչողային, այնպէս որ տղուն աչքերը կը խոշտանային երբ անոնց կը նայէր. սակայն քիչ մը հաքը այդ տանը մէջի մարդիկը կարծես թէ փեղկերը կը գոցէին, եւ այն ատեն տունը սովորական ագարակատունի մը երեւոյթը կ'առնէր։ Տղան կը կարծէր թէ ընթրիքի ժամանակ ըլլալուն համար փեղկերը կը գոցէին, եւ այն ատեն տուն կ'երթար եւ կ'ընէր իր իրկուան ճաշը որ հազէ եւ կաթէ կը բաղկանար եւ յետոյ կը պառկէր։

Օր մը տղուն հայրը կանչեց զայն եւ ըսաւ, «Բարի տղայ մը եղար, եւ մէկ օր արձակուրդ ընելու իրաւունք ունիս։ Ահա այս օրը քուկդ է. բայց յիշէ որ Աստուած տուաւ զայն քեզի, եւ այսօր աղէկ բան մը սորվելու ջանա։»

Տղան չնորհակալ եղաւ հօրը եւ մայրը համբուրեց. յետոյ դրպանը կտոր մը հաց դրաւ, եւ ճամբայ ելաւ ոսկեղէն պատուհաններով տունը գտնելու համար։

Ճամբան հաճելի էր։ Անոր բոպիկ ոտքերը հետքեր կը ձգէին ճերմակ փոշիին մէջ, եւ երբ եա կը նայէր, ոտքին հետքերը կարծես իրեն կը հետեւէին և իրեն կ'ընկերակցէին։ Իր չուքն ալ քովէն կ'երթար, եւ իր ուղածին պէս իրեն հետ կը պարէր կամ կը վազէր. ուստի չատ ուրախ, ղուարթ էր։

Քիչ մը եաքը անօթեցաւ. եւ ճամբուն քովէն վազող առուակի մը քով նստաւ, եւ հացը կերաւ, եւ վճիտ ջուրը խմեց։ Յետոյ փչրանքը թռչուններուն համար ցանեց, մօրը իրեն սորվեցուցածին պէս, եւ ճամբան չարունակեց։

Բաւական ժամանակ երթալէն վերջ բարձր կանանչ բլուր մը հասաւ. եւ երբ բլուրէն վեր մագլցեցաւ, այդ տունը գագաթին էր. սակայն կարծես փեղկերը գոց էին, վասն զի ոսկեղէն պատուհանները չէր կրնար տեսնել։ Տանը մօտեցաւ, կեցաւ, եւ լալը եկաւ, վասն զի պատուհանները ուրիշ պատուհաններու պէս պարզ ապակիէ էին, եւ անոնց վրայ բնաւ ոսկի չկար։

Կին մը դուրը եկաւ, եւ քաղցրութեամբ տղուն նայեցաւ, եւ հարցուց թէ ինչ կ'ուզէ։

«Ոսկեղէն պատուհանները տեսայ մեր բլուրին գագաթէն,» պատասխանեց տղան, «եւ եկայ զանոնք դիտելու, սակայն կը տեսնեմ թէ ապակիէ են։»

Կինը գլուխը չարժեց եւ խնդաց։

«Մենք աղքատ երկրագործներ ենք,» ըսաւ, «եւ մեր պատուհաններուն վրայ ոսկի չենք կրնար ունենալ. սակայն տեսնելու համար ապակին աւելի աղէկ է։»

Տղուն ըսաւ որ դրան առջեւի քարէ լայն սանդուխին վրայ նստի, եւ գաւաթ մը կաթ և բլիթ մը բերաւ, եւ ըսաւ որ յոգնութիւն առնէ. յետոյ տղուն տարիքը եղող իր աղջիկը կանչեց, եւ քաղցրութեամբ անոնց նայեցաւ, եւ նորէն իր գործին դնաց։

Աղջնակն ալ տղուն պէս բոկոտն էր, եւ բամպակէ թխապոյտ շրջազգեստ մը հագած էր, սակայն տղուն տեսած պատուհաններուն պէս ոսկիէ մազեր ունէր, եւ աչքերը կէսօրուան երկինքին պէս կապոյտ էին։ Յետոյ տղան ադարակին մէջ պտըտցուց, եւ ցուցուց անոր ճակտին վրայ ճերմակ նշան ունեցող իր սեւ հորթը, եւ տղան ըսաւ թէ տունը· ինքն ալ չադանակի պէս կարմիր հորթ մը ունի չորս ճերմակ ոտքերով։ Յետոյ մէկտեղ խնձոր մը կերան եւ այսպէս բարեկամացան։ Տղան ոսկեղէն պատուհաններուն նկատմամբ հարցուց անոր։ Աղջնակը գլուխը չարժեց, եւ ըսաւ թէ «Ինք ալ տեսած է այդ պատուհանները, միայն թէ սխալ տուն եկած ես դուն։»

«Բոլորովին սխալ ճամբայ գացած ես,» ըսաւ։ «Ինծի հետ եկուր, եւ ոսկեղէն պատուհաններով տունը քեզի ցուցնեմ, եւ այն ատեն դուն ալ պիտի տեսնես։»

Ադարակատան տեուր բարձրացող բլրակ մը գացին, եւ երբ կ'երթային, աղջնակը ըսաւ անոր թէ ոսկեղէն պատուհանները միայն արեւամուտին որոշեալ ժամու մը մէջ կրնային տեսնուիլ։

«Այո, ատիկա գիտեմ,» ըսաւ տղան։

Երբ բլրակին գագաթը հասան, աղջիկը դարձաւ եւ մատովը ցուցուց. եւ ահա հեռուն բլուրի մը գագաթը տուն մը կար զուտ ոսկիէ եւ ադամանդէ պատուհաններով, ճիշդ ինչպէս տղան տեսած էր։ Եւ երբ նորէն նայեցան, տղան տեսաւ թէ այդ տունը իրենց տունն էր։

Յետոյ պզտիկ աղջկան ըսաւ, «Պէտք է որ երթամ.» եւ անոր տուաւ իր ամէնէն աղուոր խնձոր, որ ճերմակ էր եւ վրան կարմիր գիծ մը

ունէր եւ զոր տարիէ մը ի վեր գրպանը պահած էր. աղջիկն ալ անոր տուաւ երեք մաշկամիրգեր, մէկը անդուսի պէս կարմիր, մէկը պիսակաւոր, եւ մէկը կաթի պէս ճերմակ։ Տղան, «Մնաս բարով,» ըսաւ աղջկան, եւ խոստացաւ նորէն գալ, բայց չըսաւ անոր թէ ի՛նչ սորված էր. եւ այսպէս բլուրէն վար իջաւ, եւ աղջնակը արեւամուտի լոյսին մէջ կայնեցաւ եւ անոր ետեւէն նայեցաւ։

Մինչեւ տուն ճամբան երկայն էր, եւ տղան հօրը տունը չհասած՝ մութցաւ. սակայն ճրագին լոյսը եւ կրակին լոյսը պատուհաններէն կը փայլէին, եւ գրեթէ տղուն բլուրին գագաթէն տեսածին չափ կը պայծառացնէին զանոնք. եւ երբ դուռը բացաւ, մայրը եկաւ զայն համբուրելու, եւ իր պղտիկ քոյրը վազեց վիզը փաթթուեցաւ, եւ հայրը վեր նայեցաւ եւ ժպտեցաւ կրակին քովի իր աթոռին վրայէն։

«Աղէկ օր մը անցուցի՛ր,» հարցուց մայրը։

«Այո, չատ աղէկ օր մը անցուցի։»

«Եւ բան մը սորվեցա՞ր,» հարցուց հայրը։

«Այո՛,» ըսաւ տղան. «սորվեցայ թէ մեր տունը ոսկիէ եւ ադամանդէ պատուհաններ ունի։»

ՄԱՐՄՆԱՄԱՐԶԸ ԴՊՐՈՑԻՆ ՄԷՋ

Ա.

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԴԻՏՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Մ. ՄԻՆԱՍԵԱՆ
(Տեսուչ Վանայ Վարժապետանոցին)

Տասնեւիններորդ դարու կրթական ամէնէն նշանակալից ու բեղմնաւոր չարժումներէն մէկն ալ ֆիզիքական դաստիարակութեան ընծայուած չարդն ու արժէքն էր։ Այդ դարու մէջ յայտնուած բնախօսական ու հոգեբանական կենսական ճշմարտութիւններ եկան վճռականօրէն հաստատել թէ ֆիզիքական դաստիարակութիւնը էական մէկ ազդակն է այնքան իմացական ու բարոյական կենսոյ առողջ աճմանն ու զարգացման որքան ֆիզիքականին, թէ մտաւնական բաւարար ու նպատակայարմար մարզանքներու զրկանքէն այնքան կը տուժէ մանկան միտքը որչափ մարմինը, թէ կամքի ու նկարագրի զօրեղացման անհրաժեշտ կարեւոր գործին մէջ այնքան ու թերեւս աւելի բաղդատող դեր մը ունին կատարելու. ձեռքի ճարտարարուեստ ու նպատակի մը իրականացման ծառայող գործունէութիւնները որքան մտքի զուտ իմացական գործունէութիւնները, վերջապէս թէ՝ բառին խորագոյն իմաստով՝ չկայ մտքի դաստիարակութիւն առանց ֆիզիքական դաստիարակութեան։ Եւ քանիերորդ դարու ճոխագոյն ու ճշդագոյն յայտնութիւններ աւելի եւս այժմ կու տան այս համոզումներուն։

Դպրոցը, որ իրաւամբ խիստ պահպանողական հաստատութիւն մըն է, հետզհետէ որդեգրեց մարմնական մարզանքներու դաստիարակիչ բարձր արժէքին նկատմամբ գիտութեան պարզած այս հայեցակէտը ու ըսիւ այնմ սկսաւ փոխակերպել իր կրթական միջնադարեան դրութիւններն ու մեթոտներ։ Իսկապէս վերադարձ մըն էր այս դէպի Յունական դաստիարակութեան իդէալը, թէեւ արդի քաղաքակիրթ աշխարհի լուսագոյն դպրոցներուն մէջ իսկ տրուած ֆիզիքական դաստիարակութիւնը՝ իր նպատակներովը, իր մեթոտներով ու մտուցած ոգւով՝ տակաւին հեռի է Յունականին հաւասարելէ։

Բաղձալերական երեւոյթ մըն է նկատել որ Հայ դպրոցներու վարչութիւններ եւ ուսանողներ ալ հետզհետէ կը սկսին չահագրգռուիլ մարմնամարզական դասերով, մրցումներով ու խաղերով։ Ցուսալի է որ կրթական այս առողջ չարժումը մօտ ատենէն պիտի ընդհանրանայ լոկ վանդակ Հայ դպրոցներու մէջ՝ չնորհիւ եռանդնանուէր գործիչներու, որոնց առաջինները կը հանդիսանայ Մարմնամարզ ամսաթերթի երիտասարդ խմբագիրը։

Բայց, ինչպէս գրեթէ ամէն նորարծարծ չարժում, կրթական այս չարժումն ալ ունեցած է իր չեղումները կամ չափազանցութիւնները՝ որոնց պատճառաւ նշաւակ եղած է իրաւացի բողոքներու եւ չատ լուրջ ամբաստանութիւններու։ Ամբողջ դրականութիւն մը կը կազմեն Ամերիկեան ու Անգլիական նշանաւոր դաստիարակներու եւ համալսարանական նախագահներու այն տեղեկագրերն կամ յօդուածներ, որոնք խստիւ կը դատապարտեն ծայրայեղութեան տարուած մարմնամարզական մրցումներն ու խաղեր։ Անհամեմատ ժամանակ խլող եւ ուժի

անդադար ապառում պատճառող ֆիզիքական այս գերազդիւր գործունէութիւնները ոչ միայն աչակերտական մարմնոյն մէջ կը տկարացնեն իմացական չհնկանութիւններու հրապոյրն ու աղդեցութիւն, ոչ միայն չլացուցիչ պատիւներու փառասիրակը կը հիւսեն ու ընկերական նախանձելի պիրքերու կը բարձրացնեն մարդիկ աչակերտներն, ինչ որ խոչոր անիրաւութիւն մըն է իմացական արժէքներու հանդէպ եւ ձգտումի սխալ դաղափարական մը աչակերտներուն առջեւ դրուած, այլ նոյն իսկ ղգալաբար կը վնասեն մասնակցող աչակերտաց առողջութեանը։ Լորտ Ճէյմս Պրայսի նման խորհող մը ուսուցչական համաժողովի մը առջեւ վերջերս արտասանած իր մէկ ճառովը՝ անվերապահօրէն յայտարարեց թէ Անգլիացի դպրոցականներ ապագային գործի ասպարէզներու մէջ ընդհանրապէս ետ կը մնան իրենց Գերմանացի կամ Ֆրանսացի մրցակիցներէն, որովհետեւ փոխանակ իրենց պաշտօնին պահանջած կորովի ու այլամերժ աչխատութեանց նուիրուելու՝ հաճոյքներէ կը հրապուրուին ու մտացրիւ վիճակ մը կը ստանան։ Անգլիայի այս լայնահոն քաղաքակիրթը ղգուշաւոր բառերով կասկած կը յայտնէ թէ իրենց ազգային նկարագրին մէջ սղրդող այս կործանարար յատկութիւն կրնար դպրոցական կենաց ընթացքին աչակերտներուն մրցախաղի ու հաճոյքի տուած անհամեմատ ու դրեթէ սանձարձակ նուիրումին արդիւնքն ըլլալ։

Վաղաժամ ու բռնազբօսիկ պիտի ըլլար անշուշտ ահազանգը հնչեցնել Հայ դպրոցական կենաց մէջ դեռ նոր ծաւալիլ սկսող մարմնամարզական չհնկանութիւններու եւ գործունէութիւններու դէմ։ Անկլօ-Սաքսոն աչակերտական կենաց մէջ երեւցող ֆիզիքական մրցումներու եւ խաղերու չափազանցութիւնները չեն կրնար ընդհանրական հանդամանք ստանալ մեր մէջ տակաւին երկար տարիներ ու թերեւս ընաւ երբեք, այն պարզ պատճառներով որ ո՛չ այդ ցեղին խաղասիրական բուռն միտումները կը ժառանգէ մեր նոր սերունդը, ո՛չ մեր կրթական հաստատութիւններ եւ հանրային կարծիքը կրնան թոյլատրել որ ներկայիս կարեւորութիւն ստանան այսպիսի գործունէութիւններ դպրոցին մէջ եւ ոչ ալ մեր ընկերական միջավայրը այնքան կը չհագրգռուի անոնցմով։ Բայց մի քանի երկրորդական վարժարաններու տարեկան տեղեկագրեր, մարմնամարզի մասին դրուած կարգ մը դասախօսական յօդուածներ եւ մանաւանդ զանազան դպրոցներու մէջ կատարուած մարմնամարզական մրցահանդէսներ նկարագրող մէկէ աւելի թղթակցութիւններ՝ ինձ կասկածիլ կու տան թէ սխալ ըմբռնուած է ֆիզիքական դաստիարակութեան բուն նպատակը չատերու կողմէ, թէ այս սխալ ըմբռնումներէն կ'առաջնորդուին չատ մը դպրոցներ իրենց մարմնամարզի դասերուն ու վարժութեանց մէջ, հետեւաբար թէ այսպիսի սխալ ուղղութեամբ սկսուած մարմնամարզական ձեռնարկներ՝ իրենց վրայ արդարացի բողոք ու դատապարտութիւն հրաւիրելով կրթական արժէքաւոր չարժում մը վիժեցնելէ զատ՝ կրնան վնասել նաեւ ուսանողութեան առողջութեանը եւ մտային զարգացման։ Ուստի կարեւոր կը նկատեմ յօդուածաչարքով մը պարզել ընախօսական ու հոգեբանական կարգ մը առաջնորդող սկզբունքներ մարմնամարզի բուն նպատակին եւ մեթոտներուն նկատմամբ։

Ֆիզիքական վաստիարակութիւնը չատ աւելի լայն իմաստ մը ունի քան «մարմնամարզ» բառը։ Ֆիզիքական դաստիարակութեան բաղկացուցիչ տարրերն կը կազմեն այնչափ ձեռարուեստական աչխատութիւնք, պարտիզամչակութիւն, գիտական աչխատանոցի զբաղումներ, պտոյտներ, նոյն իսկ երաժչտութիւն եւ դեղագրութիւն ու գծագրութիւն՝ որչափ մարմնամարզի անհատական կամ խմբական վարժութիւններ ու մրցախաղեր։ Գրութեանց ներկայ չարքին մէջ մեր ուչադրութիւնը պիտի ամփոփենք միմիայն «մարմնամարզ» անուանին տակ յառաջ տարուած մարզանքներուն վրայ։

Մարմնամարզը ամենատարբ յարաբերութիւններ ունի աչակերտին իմացական, բարոյական ու ընկերական զարգացումներուն հետ՝ ինչպէս ֆիզիքական առողջութեան։ Մեր ուչադրութիւնը պիտի ամփոփենք այս վերջի յարաբերութեան վրայ միայն։

Մարդուս ֆիզիքական առողջութեանն ու զարգացման վրայ բարերար ազդեցութիւն մը կը գործէ չափաւոր մարզանքը։ Արդարեւ, մարդկային ֆիզիքական կենաց աճումն ու զարգացումը եղանակաւորող արտաքին ազդակներու մէջ կարեւոր դիրք մը կը գրաւէ մարզանքը։ Այս հայեցակէտէն ալ նկատի չպիտի առնենք

մարմնամարզը, այլ գլխաւորաբար պիտի քննենք թէ ի՛նչ տեսակ մարզանքներ աննպատակայարմար են ու վնասակար իսկ, թէ ի՛նչ է մարմնամարզի գերագոյն նպատակը եւ թէ ի՛նչ ընդհանուր հանգամանք ունեցող մարզանքներ ամէնէն աւելի կը ծառայեն իրենց գերագոյն նպատակին։

ՆՈՒԻՐԱԿԱՆ ԹԻՒԵՐ

ՓՐՈՖ. Յ. Յ. ՄԱՆԻՍԱԼԵԱՆ

(Շար. թիւ 20ի)

Բաղդէացւոց տաճարները, Զիկկուրաթ կոչուած, 7 աստիճանէ կը բաղկանային։ Սբ. Գրոց մէջ յիշուած Բաբելոնի աշտարակը, որուն մնացորդները գտնուած են, նաեւ Խորսապատի տաճարը այս կարգէն էին։ Խորսապատի տաճարին, Ն. Ք. 7321է 705 չինուած, վարի չորս աստիճանները դեռ կը կենան, չէնքը կատարեալ քառակուսի է, կողմերը դէպ ի հիւսիս, հարաւ, արեւելք եւ արեւմուտք ուղղուած։ Առաջին աստիճանի կողմերը 43 մեդր երկայն են եւ պատատակ մը կ'սկսին, առաջին անկիւնը դետնին հաւասար, իսկ չորրորդ անկիւնը 6.1 մ. բարձր։ Երկրորդ աստիճանը 2.5 մ. ներսէն սկսելով, կողերը 38 մ. երկայն են եւ նոյնպէս պատատակ կը կազմեն։ Երրորդին կողերը 33 մ. եւ չորրորդը 28 մ. են, որմէ կը հետեւի թէ եօթներորդի պատերը 13 մ. կողմերով քառակուսի մը կը կազմէին գագաթին վրայ, ուր կ'ելլուէր 802 մ. երկայն ճամբով մը։ 7 աստիճանները ներկուած էին նուիրական 7 գոյներով, առաջինը՝ ճերմակ, 2րդը սեւ, 3րդը ծիրանի, 4րդը կապոյտ, 5րդը բաց կարմիր, 6րդը արծաթագոյն եւ 7րդը ոսկեզօծ։

Զարմանալի է որ Կեդրոնական Ամերիկայի մէջ ալ 7 աստիճաններէ կազմուած, քառակուսի տաճարներ, Թեոթուղի, գտնուած են։ Աստնցմէ մին Մեքսիքոյի Վերաքրուզ նահանգին Փապանթլա անտառին մէջ դեռ կը կենայ. վարի աստիճանին իւրաքանչիւր կողմը 38 մ. է, եւ 7րդ աստիճանը գտնուին 27 մ. բարձր։ Ասկէ կը հետեւցուի թէ Մեքսիքոյի նախկին ժողովուրդը հին աշխարհէն գաղթած ըլլալու է։

Պաբելիկներն ալ 7 թիւը յարգելով՝ էքպատանա քաղաքը չրջապատած էին 7 պարիսպներով, որոնք դէպ ի կեդրոնը աստիճանաբար կը բարձրանային եւ նոյն գոյներով ծեփուած էին, ինչպէս վերոյիշեալ տաճարը։

Կիւրոսի չիրիմը, այժմու Մուրղապ քաղաքին մօտ, 7 աստիճան ունի մարմարիոնէ, որոնք քառակուսի մը կը կազմեն, վարինը 13 մ. կողմերով եւ իրարմէ 1.75 մ. բարձրութեամբ։

Հին Պարսից գաղափարով 7 բարի եւ 7 չար հոգիներ կը տիրեն աշխարհին եւ ամէն բարիք ու չարիք աստնց միջոցով կը գոյանան։ Կառավարութեան գլխաւոր նախարարները 7 կ'ըլլային։ Եօթնգլխեան վիշապն ալ, հիտրա, Պարսկական դիցաբանութենէն ծագումառած է, սակայն Յունականին մէջ իննգլխեան եղած է։

Հնդկական դիցաբանութեան Մերու լեռը, զոր յիշեցինք 3 եւ 4 թիւերուն հետ, ունի իր չուրջը դարձող 7 Սուրկերը, աստեղազունդեր։ Ասկէ վար կան երկիրը եւ իր երկու լուսաւորները, արեւ եւ լուսին, եւ աստնց չուրջը վարի չրջանակներ, որ են 7 փաթաթները կամ ստորին աշխարհները։ — 7 տաճարներ կան ի Մահապալիփուր, Մատրասի մօտ։

Յունաց մէջ 7 թիւը նուիրական էր Ապոլոնի, որուն գոհ կը մատուցուէր նորալուսնէն 7 օր առաջ։ 7 էին մեծանուն իմաստունները, որոնք ապրեցան Ն. Ք. 600էն 400ի առնուներ, — Լինտոսցի Գլէովուլոս, Կորնթացի Բեբիանորոս, Միտիլէնցի Փիթաքոս, Փրիենցի Վիաս, Միլէթցի Թաղէս, Սպարթացի Խիլոն եւ Աթենացի Սողոն։ Ըստ Յունական դիցաբանութեան 7 հերոսներ պատերազմեցան Թեբէ քաղաքին դէմ։ 7 քաղաքներ կը վիճէին Հոմերոսի ծննդավայրը ըլլալու պատուոյն համար։

«Եօթն իմաստասէրք» պատմութեանց չարք մ'է, որ Հնդկական ծագում ունի, անկէ Արաբիոյ եւ Յունաստանի ճամբով Եւրոպա անցած եւ Հայերէնի ալ թարգմանուած է։

Աչխարհի 7 հրաշակերտներն էին. 1. Եգիպտոսի բուրգերը, 2. Շամիրամ թագուհիին Բաբելոնի մէջ կառուցած առկախ պարտէզները, 3. Զեւսի ոսկիէ եւ փղոսկրէ արձանը; 17.5 մ. բարձր, զոր Փիդիաս քանդակագործած եւ Ողիմպիայի տաճարին մէջ զետեղած էր, 4. Եփեսոսի մէջ Արտեմիսի տաճարը (Գործ. ԺԹ. 28), 5. Գարիայի Մաւսոլոս թագաւորին չիրիմին վրայ կանգնուած հոյադամբանը, 6. Հռոդոս կղզւոյն վրայ Ն. Ք. 280ին կառուցած 32 մ. բարձրութեամբ հսկայագործ պղնձէ անդրին,

7. Աղեքսանդրիոյ նաւահանգստին հին փարոսը։

Նախնեաց արհեստները 7 էին. Քերթա-նութիւն, ճարտասանութիւն, արամաբանութիւն, թուաբանութիւն, երկրաչափութիւն, աստղագիտութիւն եւ երաժշտութիւն։

Հին Հռովմէական պատմութիւնը կը թուէ 7 թագաւորներ, որոնք տիրեցին հանրապետութենէն առաջ։ Հռովմ քաղաքը 7 բլուրներու վրայ կառուցուած էր։ Տարպեան ժայռի տաճարին մէջ կը պահուէին Հռովմէական պետութեան 7 յիշատակները։ Հռովմէական օրէնքը կը պահանջէր որ կտակ մը վաւերացուէր 7 վկաներու ստորագրութեամբ։

Պատմութեան մէջ կը յիշուի նաեւ թէ Կ. պոլիս, որ նոյնպէս 7 բլուրներու վրայ չինուած է, Յունաց Բալէոլոկոս հօթներորդ թագաւորին ձեռքէն անցաւ Օսմանեան հօթներորդ Սուլթանին իշխանութեան։ Ամերիկեան քաղաքական պատերազմի միջոցին 7 օրուան ճակատամարտ մը տեղի ունեցաւ. 26 Յունիս—2 Յուլիս 1862։ 7 չաթի տեւեց Բրուսիոյ պատերազմը Աւստրիոյ հետ. 15 Յունիս-2 Օգոստոս 1866։ Անկէ առաջ ալ 7 տարուան պատերազմ մը տեղի ունեցած էր նոյն պետութեանց միջեւ 1756-1763։ 1,001 գիշերներու հեքեաթներուն մէջ կը յիշուին Սինտպատ նաւապետին 7 ճամբորդութիւնները։

Գերմանական պետութիւնը ունէր 7 կայսրնտիրներ. զինուորական ծառայութիւնը ունի երկու չրջան, իւրաքանչիւրը 7 տարի։ Գերմանիոյ կայսրը իր ոեւէ հպատակին 7րդ մանչ զաւակին կնքահայր կ'ըլլայ։ Ցրանսայի նախագահը կ'ընտրուի 7 տարուան պաշտօնավարութեան համար։

Եւրոպական եւ Ամերիկեան աչխարհացոյցը լեցուն է 7 թիւը պարունակող անուններով։ Իրլանտա կայ 7 գլուխեան գլուխը, 7 խոզերու կղզիք։ Անգլիա երկու տեղ կան 7 քոյրեր կոչուած ծառի խումբեր եւ 7 կաղնիներ, Գերմանիա՝ 7 քաղաքներ, 7 լեռներ, 7 բլուրներ, Ամերիկա՝ 7 ծառեր, 7 ձորեր, 7 գետերու ձորը եւայլն, ինչպէս եւ Պոլիս ունի իր «Եոիդուզէ»ն եւ Մարզուանի մօտ կայ Եոիդըր մը։

Դիտութիւնը կ'որոշէ ծիածանի 7 գլխաւոր գոյներ եւ երաժշտութեան 7 գլխաւոր ձայներ, նաեւ երկնակամարին վրայ «Եօթնախոպար» համաստեղութիւն մը։

Քրիստոնէից համար 7 թիւը կարեւորութիւն կ'ստանայ Սբ. Գրոց մէջ իր գրաւած դիրքէն։ Տաճարանոյին մէջ Մովսէս կ'ըսէ «Շաբաթը միտդ բեր, զանիկա սուրբ պահելու համար,» որով ոչ թէ նոր պատուէր մը կուտայ, այլ կը յիշեցնէ արդէն ծանօթ եւ նուիրական սովորութիւն մը։ Հաւանական կը թուի թէ 7 արդէն սուրբ թիւ մ'էր Հրեից համար, քանզի կը բաղկանար Աստուծոյ երկեակ սուրբ անուան միացումէն աչխարհի չորս հովերուն, տարուան չորս եղանակներուն կամ ուրիշ նուիրական չորս թիւերուն հետ։ Հրեաներէն օրինակելով Քրիստոնեաներն ալ 7՝ սուրբ եւ նուիրական նկատեցին։ Թուենք Սբ. Գրոց մէջ յիշուած կարգ մը հօթներ։

Ադամէ յետոյ 7րդ անձն է «Աստուծոյ հետ քալող» Ենովքը։ Յակոբ Նահապետ 7 եւ դարձեալ 7 տարի ծառայեց Ռաքելի համար, վերջն ալ 7 տարի իր հօտերուն համար, երբ իր աղբօր Եսաւի հանդիպեցաւ՝ 7 անգամ խոնարհութիւն ըրաւ անոր առջեւ։ Փարաւոնի երազին մէջ 7 պարարտ եւ 7 նիհար կովեր կը նչանակէին 7 առատութեան եւ 7 սովի տարիներ։ 7րդ օրը սուրբ կը պահուէր։ 7 չաթի կար Զատիկի եւ Պենտեկոստէի մէջտեղ։ 7րդ ամսուն սկիզբը փղերու ծոմն էր։ 7րդ տարին չաբաթական տարի էր։ 7×7 տարուան յաչորդող տարին յոբելեան տարի էր։ Զատիկը եւ Տաղաւարաց տօները հօթնական օր կը տեւէին։ Բահանայի մը նուիրման արարողութիւնը 7 օր պիտի տեւէր։ 7 օր պէտք էր ոեւէ անմաքրութենէ սրբուելու համար։ Աստուծոյ զօրապետը Նէեման 7 անգամ կը լուացուի Յորդանանոս մէջ իր ախտէն մաքրուելու համար։ 7 թիւը առեղ կը յիշուի իբրեւ զոհերու թիւ։ Աբրահամ Աբիմէլէքի հետ երբ ուխտ կ'ընէ՝ 7 գառներ կը զատէ ի վկայութիւն։ Բաղաամ 7 սեղան կը պատրաստէ եւ 7 զուարակ ու 7 խոյ կը մատուցանէ։ Տաճարին աչտանակը 7 ճրագներ ունէր, նոյնը կը յիշուի Զաքարիայի տեսիլքին մէջ (Զկ. Դ. 2)։ Սամփսոնի գլխուն ուխտի մազերը 7 բաժին էին։ Քանանու երկրէն 7 ազգ կործանեցան երբ երկիրը գրաւուեցաւ։ Սաւուղի Դարաւոնացիներուն ղէմ գործած մեղքին համար իր սերունդէն 7 անձ կախուեցան։ Տէրունական Աղօթքին մէջ 7 խնդրուածք կ'որոչուին։ Քրիստոս 7 խօսքեր արտասանեց խաչին վրայ։ Մարդէն հանուող չար ոգին իր հետ կ'առնէ 7 ուրիշ ոգիներ, իրմէ

աւելի չար։ Մագդալենայի Մարիամէն 7 ոգի-ներ հանուած էին։ 4,000 հոգին կը կշտանան 7 նկանակով եւ 7 զամբիւղ կտորուանք կը վեր-ցուին։ Պետրոս կը հարցնէ «Մինչեւ ե՞օթը ան-բեմ նեռեմ եղբօրս։» 7 եղբայրներ էին որոնք յաջորդաբար նոյն կինը առած էին։ 7 անձինք սարկաւագ կը ձեռնադրուին նախկին եկեղեցիին։ Սկեւռա քահանային 7 որդիքը անյաջող փորձ մը կ'ընեն դեւ հանելու։ Յայտնութեան գիրքը եօթներու երկայն չարք մը ունի. 7 եկեղեցի-ներու նամակ կը գրուի, անոնք կը ներկայացու-ին 7 աչառնակներով եւ անոնց հրեշտակները 7 աստղեր են. յայտնութիւնը առողը ունի Աս-տուածոյ 7 հոգիները, որոնք կը ներկայացուին աթոռին առջեւ կեցող 7 բորբոքած կրակի ճամ-բարներով, ու զարձեալ գառնուկով՝ որ 7 եղ-ջիւր եւ 7 աչք ունէր. դաղտնիքներու գիրքը կնքուած է 7 կնիքով. 7 հրեշտակներ կը կենան Աստուծոյ աթոռին առջեւ եւ 7 փող հնչեցնե-լով՝ 7 հարուածներ կը թափին 7 սկաւառակնե-րու մէջէն. 7 որոտումները կը խօսին. երկնից երեսը երեւցող վիշապը 7 գլուխ եւ 7 թագ ունի։

Բրիտանեայ եկեղեցիներէն ոմանք 7 խոր-հուրդ կ'ընդունին. Մկրտութիւն, Հաղորդու-թիւն, Դրոշմ, Ապաչխարութիւն, Ձեռնադրու-թիւն, Պսակ եւ Օծումն հիւանդաց։ 7 մահա-յու մեղքեր կան. Հպարտութիւն, Ագահու-թիւն, Հեշտութիւն, Դինեմոլութիւն, Բարկու-թիւն, Նախանձ եւ Ծուլութիւն սրտի։ Աստից հակառակ կան 7 առաքինութիւններ. Խոհեմու-թիւն, Ճաշակութիւն, Ժուժկալութիւն, Արդա-րութիւն, Հաւատք, Յոյս եւ Սէր։ Կայս Մա-րիամի յիշատակին 7 ուրախութեանց եւ 7 վըշ-տից տօն մը։ Զատկէն առաջ 7 չաբաթ պահք կայ։ 7 սրբոց օր մը կայ ի յիշատակ 7 Բրիս-տոնեայ երիտասարդներու, որոնք, ըստ աւան-դութեան, Ց. Տ. 251 հալածանքի մը պահուն Եփեսոսի մօտ քարայրի մը մէջ պահուած և մինչեւ 446 քնացած մնացած են։ Եւրոպա ունի Բրիտանէութեան 7 ախոյաններ. Անգղիա՝ Սբ. Դէորգ, Սկովտիա՝ Սբ. Անդրէաս, Իրլանտա՝ Սբ. Պատրիկ, Ուէյլս՝ Սբ. Դաւիթ, Ֆրանսա՝ Սբ. Տընի, Սպանիա՝ Սբ. Յակոբոս եւ Իտալիա՝ Սբ. Անտոն։

(Շարունակելի)

ԵՒՐՈՊԱՑԻ ՆՈՐԱԳՈՅՆ ՀԱՅԵՐԷՆԱԳԷՏՆԵՐ

Ս.

ՓՐՈՖ. Կ. Յ. ՊԷՇԿԷՕՔԻՒԼԵԱՆ

Նորագոյն հայերէնագէտներու պատկառելի կաճառին մէջ ամէնէն նշանաւորն էր Գերմա-նի Փրոֆ. Հէնրիկոս Հիւպշման՝ Սթրազպուրգի Կայսերական Համալսարանին մեծահամբաւ ու-սուցչապետը (1848—1908)։ Օժտուած էր մտա-ւոյն հիանալի և հաղուագիւտ կարողութեամբ։ Ա.ռաջնակարգ արեւելագէտ և լեզուաբան, մեծ յաջողութեամբ կը դասախօսէր Հնդիկ, Սանս-կրիտ, Զենտ, Պահլաւ, հին և նոր Պարսկերէնն, հին և նոր Հայերէնն, Յունարէնն, Լատին եւ Գերման լեզուները։

Փրոֆ. Հիւպշման եղած է հայերէնագէտ-ներու պետն ու վարպետը և բուն իսկ հայրն ու հիմնադիրը գիտական հայերէնագիտութեան և անոր քննադատ հետազօտիչը։ Իր բուն էա-կան եւ բանասիրական աշխատութեան դաշտն եղած է Հայագիտութիւնը՝ որուն վրայ գործեց անխոնջ ու անդրդուելի յարատեւութեամբ։

Հիւպշմանէ առաջ՝ արեւելագէտներէն ո-մանք ջանացին հաստատել թէ Հայերէնը Սե-մական, Դուբրանեան, Իրանեան կամ Կովկաս-եան լեզուներու մէկ ճիւղն է, սակայն Հիւպշ-ման իր մանրախոյզ հետազօտութեամբ և հմա-յիչ կարողութեամբն ի լոյս հանեց այս մթին գիտան ու զաղտնիքը։ Լեզուներու ձեւաբանու-թեան եւ ձայնագիտութեան մէջ լեզուական յօրինուածութեան գլխաւոր եւ հիմնական օ-րէնքները գտնելով հաստատեց եւ վճռեց թէ Հայերէնը Հնդեւրոպական լեզուախումբին կը վերաբերի։

«Միայն Հայերն են,» կ'ըսէր մեծանուն ա-րեւելագէտը, «որ իրենց ազգայնութիւնն ու լե-զուն մինչեւ այսօր պահած են, եւ այն՝ ոչ թէ դիւրակեաց ու խաղաղ կենցաղավարութեամբ, այլ ներքին եւ արտաքին անընդհատ պատե-րազմներով եւ բազմադիմի հալածանքներով հանդերձ, որոնք վերջին տարիները Եւրոպայի տեսածներէն աւելի արիւնալի ու քաոսնելի էին։»

Հիւպշմանի հեղինակած Հայերէն Քերակա-նութիւնը ընտիր գլուխ գործոց մ'է, զոր հա-յագէտ փրոֆէսորներ իբրեւ լաւագոյն դասա-

դիրք կը գործածեն Եւրոպական համալսարաններու մէջ Հայերէն ուսանողներու համար։ Գրաբար Հայերէնի իր խորին հմտութիւնը մեծ գործանք կ'առթէ Հայ բանասէրներու։

Բազմահմուտ հայագէտը ունի ընդարձակ եւ մեծարժէք ուսումնասիրութիւններ Հայերու եւ Հայերէնի հետ սերտ կապակցութիւն ունեցող նիւթերու վրայ. ինչպէս, «Հին Հայոց տեղւոյ անուանները,» «Մատենագրանութիւն Հայկական բառերու,» «Հայկականք,» եւն.։ Իր բոլոր հրատարակութիւններն ու թարգմանութիւնները 27 հատ են, որոնց մէկ մասը առանձին հատորով լոյս տեսած, իսկ մաս մ'ալ այլեւայլ բանասիրական Հայ եւ Եւրոպական պարբերաթերթերու մէջ հրատարակուած է։

Նոպէճի կարան՝ աշակերտ Հիւպշմանի եւ անոր յաջորդ ուսուցիչը Սթրազպուրգի Համալսարանին արեւելագիտութեան եւ ի մասնաւորի Հայագիտութեան ճիւղին։

Իր գլխաւոր ուսումնասիրութիւններն են «Կիլիկեան Հայերէնը,» «Մխիթար Գոշի' Դատաստանագիրք Հայոց»ը, «Հայաստանի վրայ Քաղաքական եւ Պատմական Ուսումնասիրութիւն մը,» նաեւ «Հայերէն եր, նի, ոի, տի յոգնակերա մասնիկները։»

Կարան նամակի մը մէջ կը գրէ հետեւեալ խօսքերը. «Ես Հայերէն նոր ծաղկող բանասիրութեան խիստ չատ կարեւոր ըլլալուն վրայ համոզուած եմ, և մեծապէս կ'ուրախանամ եթէ ասոր յաջողութեան համար ես ալ նպաստիկ մը կարենամ աւելցնել։»

Փրոֆ. Հէնրիկոս Գելցեր՝ Եէնայի Համալսարանին Պատմութեան ուսուցիչը Հայերէնը սորված է Հայ ուսուցիչէ մը։ Գելցեր միայն զաղափարական նամակրող մ'եղած չէ Հայերուն, այլ նաեւ անոնց ցաւերուն զործնական ցաւակիցը։ Հայ տառապելոց համար գրամական նպաստ հանգանակելու ազնիւ նպատակաւ՝ 1896ին երկու ժողովրդական երկեր հրատարակեց Զուիցերիա. — 1. «Հայ ժողովրդեան Չալածանքը,» 2. «Այցելութիւն մը Վենետիկի Ս. Ղազարու Հայոց Վանքը։» Այս երկերէն եւ բեսուն հազարէ աւելի օրինակ ծախուելով ահագին գրամական արդիւնքն ստացաւ Հայ տառապեալներու համար։

Հայկական նիւթերու վրայ հայատեր հայագէտին հրատարակած ուսումնասիրութիւններն են հետեւեալները. — 1. Հայկական Աւանդութիւնները, 2. Հայ Եկեղեցւոյ Ներկայ Վիճակը, 3. Հայկական Եկեղեցւոյ Սկզբնաւորութիւնը, 4. Հայք և Հայոց Դիցաբանութիւնը, 5. Համառօտ Պատմութիւն Հայոց։

Փրոֆ. Յրեաներիք Միւլլէր անուանի է իբրեւ քաջ լեզուաբան եւ բանասէր։ Հայերէնը գիտէր բանիւ եւ գրով։ Անոնի հինգ ուսումնասիրութիւններ՝ զոր կատարած է մանրակրկիտ քննութիւններով և հմտալից տեսութիւններով. «Ղազար Փարպեցի եւ Կորիւն,» «Հայերէնի Ձայնաւորներու Ծագումը,» «Մխիթար Գոշի Դատաստանագիրքը,» եւն.։

Փրոֆ. Մ. Բիռներ Վիէննայի Կայսերական Համալսարանի ուսուցչապետը նշանաւոր դէմք մ'է Եւրոպացի հայերէնագէտներու հոյակապ չարքին մէջ։ 1900ին Վիէննայի Մխիթարեան վանքն երթալով կատարելագործած է մանաւանդ գրաբար Հայերէնը։ Հայագէտ Փրոֆէսորը Ոսկեդարու Հայերէնը կը զատորոշէ ուրիշ ժամանակաշրջաններու Հայերէնէն։ Քաջ ուսումնասիրած է գասական լեզուներու բաղդատական Քերականութիւնը։ Հայերէն լեզուի վրայ իր գլխաւոր ուսումնասիրութիւններն են. «Թուրքերէնի Ազդեցութիւնը Արդի Հայերէնի Վրայ,» «Հայերէնի Նորագոյն Դաւառաբարբառները։»

Փրոֆ. Փոլ Ֆեատէր Գերմանացին 1876ին Վիէննայի մէջ սորված է հին եւ նոր Հայերէնը։ Հայ մատենագրութեան եւ պատմութեան նկատմամբ իր օգտաշատ ուսումնասիրութիւններն եւ հմտալից յօդուածներն կ'ապացուցանեն իր խոր հմտութիւնը հայագիտութեան մէջ։ Ֆեատէրի կարեւոր երկասիրութիւններն են հետեւեալները. «Մեծն Խոսրով,» «Հայկազեան եւ Եկեղեցւոյ երկեր,» «Ս. Մեսրոպ Առաքեալ Հայոց,» «Կորիւն Եպիսկոպոս և Վրդասան,» «Եղնիկ Եպիսկոպոս Բագրեւանդայ,» «Մովսէս Խորենացի' Պատմագիրն Հայաստանի,» «Եւսեբիոսի Եկեղեցական պատմութեան Հայերէն Թարգմանութիւնը։» Հայագէտն Ֆեատէր Վիէննայի Ս. Ղազարու Հայկական ակադեմիայի պատուոյ անդամ անուանուած է։

Նորագոյն Հայերէնագէտներու խումբէն նշանաւոր է Տօքթ. Լէրլին Պրէօյէն։ Նամակի մը մէջ կը գրէ իր մէկ բարեկամին. «Հայերէնը Հայոցմէ սորվեցայ,» եւ կը թուէ հետեւեալ պատճառները որ զինքը մղած են հայագէտ ըլ-

լալու։ «Նախ՝ սէրը զոր ունեցած եմ Հայ լեզուի համար, որուն կազմութեան զեղեցկութիւնն ու բազմակողմանիութիւնը միայն Յունարէնի հետ կրնամ համեմատել։ Երկրորդ՝ Հայ աւանդութեանց կարեւորութեան եւ արժէքին նկատմամբ ունեցած համոզումս։ Ուրիշ ոեւէ լեզու մը չի կրնար Յոյն բնագիրներն այնպէս հաւատարմօրէն եւ ճշդօրէն ներկայացնել՝ ինչպէս Հայերէնը։ Երրորդ՝ Հայութեան հանդէպ ունեցած սէրս։» Տօքթ. Ի. Պէօյչէն ունի Հայ մատենագրութեան վրայ ընդարձակ եւ կարեւոր աշխատասիրութիւններ։

ԸՆԹԵՐՑՈՒԱԾ

ԺՐ

ԲՈՂՈՔԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ Ի ՀԱՅՍ ԾԱԳՄԱՆ ՊԱՐԱԴԱՅՔ ՈՒ ԱՆՁԻՆՔ

Ց. Գ. ՄՐՄԸՐԵԱՆ

Մինչ այս մինչ այն՝ կը չարունակուէին աւելի մեզմով Հայ Բողոքականաց աղօթքի քարոզի միթինկներ եւ Լուսաւորչականաց հետ վիճաբանութիւն եւ բախման ալ խորհրդաժողովները։ Արդէն 1840ին՝ Մր. Տուայթ՝ Կ. պոլիս գործառնութեանց խանի մը մէջ չաբաթն երկու անգամ հարցասէրներու խորհրդակցութիւն կու տար՝ միեւնոյն ժամանակ Տէրունական օրերն ալ աղօթքի ժողովներով։ Այդ ժողովներուն ներկայք՝ ընդհանրապէս Կ. պոլիսի մէջին դասակարգէն էին, եւ արդէն ի սկզբանէ ցայսօր՝ բարձր ըսուած դասակարգն ի Կ. պոլիս եւ ի դաւառս ալ՝ երբեք Բողոքականութեան չարած չէ, ասոր պատճառ կրնայ ենթադրուիլ՝ ժամանակին բարձր կղերին ու բարձր աչխարհականներու համամիտ համաշահ գործակցութիւնն, եւ միջին ու աղքատ դասերու պաշտպանութեան, սիրոյ գործնականին կարօտութիւնն, աղքատութիւնը նիւթական եւ ոմանց արհնութիւնն իմացական։ Աստուածատուրի Պատրիարքութեանն ընդդէմ Բողոքականաց չարժումն այնքան խիստ չեղաւ ազգն զբաղած ըլլալով իր ներքին խնդիրներով՝ ճեմարանով սեղանաւորական նոր դասակարգութեամբ եւ էնաֆի ու ամիրայի յեղափոխութեամբք։ Եւ ըստ այսմ՝ միսիոնարներու նախկին գործն՝ ըստ իրենց մտաց յառաջ կ'երթար ապահով ի Թուրքիա՝ մանաւանդ ի Հայս եւ ի Կ. պոլիս, այնպէս որ օր մը Մր. Կուտէլ, գլխաւորն առաջին միսիոնարներուն, կը յայտարարէր իր Կ. պոլիսի հոգիի եղբարց որ «Եթէ Աստուածոյ այս գործը տասը տարի մըն ալ այսպէս յառաջ երթայ, ինչպէս անցեալ տասը տարին, ալ մեզի միսիոնարացս գործի առիթ չպիտի մնայ հոս մնալու, եթէ ոչ ձեզի օգնելու համար միայն՝ որպէս զի Աւետարանի ազատարար այս միեւնոյն անգին վարդապետութիւնները քարոզէք գիտցուներ Յունաց եւ Հրէից եւ ձեր չուրջն եղող միւս ազգաց։ Ամերիկացի առաքեալը՝ 19 դար առաջուան նախաքրիստոնէից դիտակէն կը նկատէր Կ. պոլսի Քրիստոնէական նոյն եռանդին բորբոքն ու արտիւնքը՝ չուրջի ամէն ազգի հոսանքներուն եւ հին խաչերուն Քրիստոնէութիւններուն անհնազատ։

Իրենց գործին ու հաւատքին ձեւերուն տարածման մասին յԱրեւելս՝ միսիոնարաց այս անչափ վստահութիւնն եւ՝ գործունէութիւնը վերջապէս պիտի ծնուցանէր աւելի ուժգին գործունէութիւն մը ներհակ Լուսաւորչական Հայոց կողմէն, որ ցայնժամայր (մինչեւ 1843ի վերջերը) չէին կրցած Ամերիկեան ու Եւրոպական նոր կրթութեամբք եւ դիտութեամբք զինուած առաջնորդողներու մը դէմ հանել կրթագոյն եւ դիմանագոյն ախոյեաններ։ Մանաւանդ ազգն յայնժամ ի Պոլիս կարեւորագոյն խնդիրներ ու ծախքեր ունէր լուծելիք, մինչ Բողոքական Հայոց եւ միսիոնարաց միակ հոգն ու խնդիրն էր բարեկարգել եկեղեցին ու իրենց ճիշդ համարած բարիքն ու Ամերիկեան բարքերն եւ հասկացողութիւնները մուծանել արեւելքի Թուրքահայոց մէջ՝ յեցեալ եւ հոգացեալ ծախիւք ու աղխիւք միսիոնարական հարուստ ընկերութեանց։ Իրենց գործին քիչ շատ յաջողութեանց ծածուկ յայտնի պատճառներէն մին ալ էր Հայ Եկեղեցւոյ՝ զէթ տեսական լայնախոհ վարդապետականութիւնն՝ որ չդատապարտեր միւս եկեղեցիներն յանուն իր աննիաղդրդական Քրիստոնեութեան։ Ինչպէս կը գրէ նորերէն բազմահմուտ աստուածաբան մը՝ «Արեւելեան եկեղեցիներու հաստուածներ, երբ իրենց մայրենի եկեղեցիներէն բաժնուելու միտումներ ունեցած են, ուղղակի Արեւմտեան Կաթոլիկ կամ Բողոքական ճիւղերու չարած են՝ յօտալով անոնցմէ քաղաք-

կան պաշտպանութիւն եւ դրամական օժանդակութիւն ստանալ։ Այդ մասին ուրիշներէն աւելի փութաջանութիւն ցուցած է մեր Հայոց ազգը՝ ոչ միայն իր անօդնական վիճակէն գըթագըռւած, եւ իրեն եկող արեւմտեան քարոզիչներուն փայլուն եւ չջաւիղի խոստումներէն միջոցներէն յորդորուած, այլ եւ այն սկզբունքէն մղուած՝ որ սեպհական է մեր (Հայ) եկեղեցւոյն, որ է անձնախոպաշարհակ եւ լայնախոհ ու ներողամիտ դրութիւնը, որով չպնդեր թէ Առաքելոյ Հայոց Եկեղեցւոյ չիմ փիլոսոփիւն, ինչպէս կաթոլիկները կը պնդեն եւ Որթոդոքսներ կը թելադրեն, այլ կ'ընդունի թէ հոգւոյ փրկութիւնը կը պահանջի ամէն անոնց՝ որ երկար սուրբ ժողովներու հիմնական դաւանութեանց վրայ կը համաձայնին, թէեւ միւս վարդապետական կէտերու վրայ տարակարծիք գտնուին։ Այս է գըլխաւորապէս Հայ Եկեղեցւոյ հաւատայեալներուն համոզումը՝ երբ իրենց եկեղեցին թողլով ուրիշ դաւանութեան կ'անցնին, եւ ուր առանց հոգւոյ փրկութիւնը վտանգելու՝ արտաքին դիւրութենց առաւելութիւնը կը նշմարեն...»

ԴԱՆԱՆ ԵԿԵՂԵՑԱՑԻ յօրագիրն Բիւզանդիոն 1910, թիւ 4,065։ Եւ շատ մասերով ճիշդ ու բնական է այս խորհրդածութիւնը՝ մանաւանդ իր անկախութիւնը կորուսած եկեղեցիի ու ազգի մը համար՝ որ միւս պետական եկեղեցւոց պէս չունենալով քաղաքականապէս ալ պաշտպանեալ փարախ մը իր անդամոց համար՝ չկրնար արտաքոյ այդ փարախին եղնոզները խափանել չիմ փիլոսոփեան ազդանիշով մը, (եւ տրամաբանական ալ չէ աստուածաբանօրէն ու մարդկօրէն խորհելով)-ու այդպէս նշանակ է ներքին ու արտաքին ճնշմանց երկպառակութեանց եւ տառապանաչութեանց, որմէ բնական ու անմոռնալի կը դառնան ոստմունք լաժանմունք, եւն.

Այսպիսի ճնշմանց երկպառակութեանց ու տարաձայնութեանց երեսէն Թուրքահայոց՝ մանաւանդ Վոսփորեան մասը՝ 1843ին վերջերն ալ, իբր հին կռիւներու բնական չարունակութիւն վրդովուած ու չփոթած էր։ Ձեմարանի առաջին փակումէն ետք՝ որուն մասամբ պատճառ էր ակընկան մաս մը սեղանաւորներու ընդդէմ ճարտարապետականաց վրէժն ու էնտաքֆներու եւ սակաւապետականներու յեղափոխութիւնները՝ գրեթէ գործոն մասնակցութիւններէ դադրած էին ամիրաներու երկու ներհակ մասերն ալ, եւ իրենց անձնական ու պետական գործերովը կը զբաղէին՝ յագեցած իրենց բարձաձգական յաջողութիւններէն, որոնց գոհ կ'ըլլար միշտ՝ իրենցմէ ու էնտաքֆէն առաքինի մաս մը եւ ուսման եւ խնամոց կարօտ սերունդն հիւանդացնոյն եւ աղքատները, ու կ'օգտուէին բազդատնդիրներն էնտրիկաններն ու անարժան քոսուները։ Էնտաքֆները, իրենց կարգին, իրենց սահմանը չգիտնալով, եւ հաշուական ու վարչական գործերու գլեր ոչ այնքան վարժ, խոսուած նաեւ մեծատուններու ծածուկ էնտրիկներէն ու վրիժագործութիւններէն՝ ճարահատ նորէն տեղի տուին, եւ հանրական գործերու մեծ մասին վարչութիւնն առ ժամանակ մը յանձնուեցաւ նորէն ամիրայից խումբի մը, մինչ միւս ժողովրդական ամիրայք ու ճարտարպետականք Սուլթան Մէճիտ հայատած ինքնակալին հետ կ'ուղեւորէին քննասիրաբար Տարըճա, Նիկոմիդիա եւ չուրջ վայրերը։ Այս ուղեւորութիւնն արդարեւ փառաւոր բան մըն էր Հայոց համար՝ որոյմէ Տատեան Պալեան անդամներէն կային տասնեակ մը անձինք, ինչպէս Տիւզերէն ալ։ Ի դարձին՝ 1844ին վերջապէս Մատթէոս Զուհաճեան իբրեւ միջին անձնաւորութիւն մը Պատրիարք դրուեցաւ։ Ժամանակ մը եւս այնուհետեւ մղրայան եւ գնայքի մը լծուեցան ամիրայական էնտաֆական ճեմարանական կզուբտուքները, եւ յիշեալ արքունի մեծարանքէն ալ զօրացած՝ տիրող մարդիկ նոր եռանդով պինուեցան այն տեղն նոր աղանդ ըսուած Հայ Բողոքականութեան առաջքն առնել աշխատիլ միութեամբ, հակաճառութեամբք, հրապարակութեամբք, քարոզով, բանադրանքով եւ հալածանօք անգամ, որ Զուհաճեանի օրով հանրական կերպարանք մը առաւ։ Իրք իսկ նախ ծխատէր քահանայից պատուիրեց՝ որ նոյն տարին խոստովանանքի դիմող բոլոր մարդոց անուններն գիրի առնեն, որպէս զի անխոտովանելք յայտնի ըլլան։ Նոր պատրիարքն որոշած էր երթալ մինչեւ ծայրերն ալ բացուած պայքարին, որ չիտակը չէր արժէր, եւ հանրական ու կրօնական օգտախնդրութենէ աւելի՝ անձնական ու դասակարգի խաւնուած ու անձկամիտ ըմբռնումներ կը նշանակէր։ Եթէ նոյն տասնի մեծ գլուխներն եւ սեւ գլուխները՝ չանային աւելի կրօնասիրութեամբ՝ ներքին զեղծումներն ու եղծումները դարմանել՝ չտալով այնքան աղայամիտ

կարեւորութիւն Բողոքական ու միսիոնարական միջանկեալ չարժումներուն՝ այսօր թերեւս եկեղեցիս աւելի հոգեւոր բարեկարգ եւ դիւրացեալ կերթի չրջանակով մը մեզի պիտի հասած ըլլար՝ ոչ այնքան անտարբերութեամբ եւ անկրօնութեամբ խաւնաւինտորած, ոչ ալ հին հատուածին վրայ Բողոքական մեր Հայ եղբարց նոր արդի հատուածը դոյութիւն պիտի ունենար ի վնաս հին Հայ կրօնին ու ազգին միութեան։

Արհեստաւոր դասակարգէն ծագած՝ ճարտասան, չէնչող, աստուածաբանական ու պատմական գիտելեաց՝ հին ոճով՝ բաւական միջամուխ, այլ սահմանափակ միտքով եւ մեղմ բարքով Կ. պոլսեցի հին եկեղեցական մըն էր այդ Մատթէոս Զուհաճեան Սրբազանն, որ մինչեւ ի կաթողիկոսութիւն ամենայն Հայոց ամբարձաւ՝ փոքր բաներով մեծ մեծ չարդող իր բիւզանդիկ արժանիքովը, երբ Ներսէս Ե. Աշտարակեցի՝ ճչմարտապէս մեծ կաթողիկոսը վախճանեցաւ, որ եւ իր պատրիարքութենէն գրեթէ երկու տարի ետքն յԱթոռ ամենայն Հայոց Հայրապետութեան ամբարձած էր իբր ուխտաւոր։

Պոլիսի աւետարանական քարոզիչները, սակայն, աւելի եռանդով ժրացան ի գործ, եւ իրենցմէ չատեր հետաւոր քաղաքներ գալին աւետարանական Բողոքականութիւնը տարածելու։ Մարմարայի հարաւակողմեան քաղաքաց համար ալ քարոզիչ մը ղրկուեցաւ։ Ուրիշ մը գնաց Փոքր Ասիա մինչեւ Ջրասլիղան, ուրիշ մըն ալ Վարնա, մինչ ուրիշ երկու քարոզիչ բրոթեսթանտեաներ ալ՝ միսիոնարական չրջաղայութեան մը կեան յԵրոպականն Թուրքիա՝ Հռոմաստոյ, Սեւանիկ, Փիլիպէ, Ադրիանուպոլիս եւ Սոֆիա։ Պատրիարքին աննեղողութիւնն եւ աւետարանականաց չափազանց եռանդն՝ հերձուած հերետիկոսներու մը անունն հանեցին այս աւետարանականաց նկատմամբ Հայ ժողովուրդին խաւերուն մէջ, եւ կոխն ու չփոթն է սկսաւ չնչաւիլ՝ աւուրն իսկոյն եւ աւուր չարի կարեւորութեամբ։

ՀԱՄԲԱՐՁԱԿԱՆ ՏՕՆԸ ԳԱՒԱՌԻ ՄԷՋ

Խ. ԼԵՒՈՆԵԱՆ

(Շար. նախորդ թիւէն)

Յետոյ նոյն վիճակը մէջտեղ կը դրուի և ամէն տարաղակիր վայրէ չարժական իրանը դուրս կը հանուի սափորէն, մնալով միայն մերկ սափորը։ Այս սափորին մէջ նոյն խումբի իւրաքանչիւր անդամը իր կողմէն նչանաբան մը կը նետէ։ Ապա կ'ընտրուի այնպիսի պզտնակ մը կամ մանուկ մը որ իր աչ ու ձախը եւ արեւելք ու արեւմուտը չի ճանչնար, որպէս զի չկարենայ խարդախել։ Այս պզտիկը կ'անուանեն «վիճակի հարս», եւ լայնաբերան ու ջրալից սափորը անոր առաջ կը դնեն, հրամայելով իրեն որ խօսուած մէն մի խորհրդաւոր ոտանաւորէն վերջ ձեռքը նոյն սափորին մէջ խոթել եւ նչանաբաններէն մէկը դուրս հանել։ Ահա այն նչանաբանը որի՛ որ պատկանելու լինի, նոյն ոտանաւորի յաջող կամ ձախող իմաստով կ'որոչուի անոր ապագայ բախտաւորութիւնը կամ դժբախտութիւնը, ինչ որ առաւելապէս ամուսնութեան չուրջ կը դառնայ։ Ուստի այն պզտիկը, որի համար յաջող պատգամ մը դուրս բերուելու լինի խօսուած ոտանաւորի իմաստէն, մանաւանդ հպարտութիւն մը եւ զուարթութիւն մը կ'ղգայ։ Իսկ այն պզտիկը, որի պատգամը ձախող է, կ'սկսի նախանձէն ու բարկութենէն ուտել ինքզինքը, մինչեւ իսկ ոմանք այս պարագային չկրնալով պահել իրենց պաղարիւնը՝ դուրս կ'ելլեն խումբէն եւ առանձին տեղ մը քաչուած կ'օրօրուին իրենց ապագայ դժբախտութեան խորհուրդով։ Այդ ոտանաւորները կ'արտասանուին մանաւանդ պարէզ կիսիկներէն, որոնց մէջ կը գտնուին ոմանք որ յատուկ մանագիտութիւն ունին այս մասին, մինչեւ իսկ քանիներ բանաստեղծական բնածին տաղանդով օժտուած լինելով՝ նոյն վայրկեանին կը յօրինեն զանոնք յանպատրաստից։ Թէեւ առ հասարակ հինէրէն մնացած կաւորներ են այն խորհրդաւոր ոտանաւորները, որոնց յաջող եւ ձախող տեսակներէն հարկ կը համարիմ իբր նմոյշ առաջ բերել հետեւեալները.

ՅԱՋՈՂ ՏԵՍԱԿ

1. Ձողնդուի լուս աղօրաւն (առաւօտյս)
Ձողեր թալի գուր Սեվրան,
Մէջեն լուսուն մեկ ճեմրան.
Աշխարհն ի ըմոր սէյրան։
Խարս, խա՛ն վիճակըն բարի։

2. Նազ մի աճի նազերով.
Մի խոստրուա աչէի նոթով,
Ընոր արտիկն ի խօրով
Պիտի առնի ես սիրով։
Խարս, խա՛ն վիճակըն բարի։

3. Նստեր ես պանձր երեսքաց.
Առջեւդ ունիս բազա խաց.
Որ տեղ որ ես, ես տեղ կաց։
Խարս, խա՛ն վիճակըն բարի։

4. Վարդն ի ծաղկի հուլա հուլա,
Պլպիլ վերեն կը պլպըլայ.
Մեկը կ'ասի, խազար խնդայ.
Վարդին պիտի են տիրանայ:
Խարս, խա՛ն վիճակըն բարի:

5. Ձիկ ծառ ըմ չիճարի պիղեր,
Մէջ վանայ դաշտին բիւսներ,
Ճօղեր զուր ոստան քալեր (ձգել)
Ոստան ին ոսկի կուպայ,
Բանձրաբեն արեւն վերեն:
Խարս, խա՛ն վիճակըն բարի.

6. Թիւրվանցայ քաբար,
Բարձեր ես կաբար,
Կ'երթաս Աղթամար,
Սուրբ Խաչայ խամար,
Սուրբ Խաչ տայ ին լաճ
Անուն Մըխիթար:
Խարս, խա՛ն վիճակըն բարի:

7. Դու կայներ ես դեմ Վարագայ սարին,
Աչիերդ տնկեր ես Աստղկան բերդին,
Աստղի փոխարեն՝ արեւ ըն բաժին,
Ըն աստղն ի կտուր, մոս ես մուրաձին:
Խարս, խա՛ն վիճակըն բարի:

ՁՈՎՈՂ ՏԵՍԱԿ

1. Մարգրիս մ'ես մէջ աղբիւն,
Ցանցաւոր՝ ըն սեւ բախտին:
Խարս, խա՛ն վիճակըն բարի:

2. Ալ, ճարըննին կապեր ես,
Ալմալ խալաւ խագեր ես,
Շատերայ խելք տարեր ես,
Էն վերջ կ'երնես սեւերես:
Խարս, խա՛ն վիճակըն բարի:

3. Ծառ մ'ես տնկեր ձեր իգին,
Աղբիւր վարդի վեր էօֆին.
Ախ, են ծառ կոտրեց ճամին,
Արժան չեղար իւր պտարին:
Խարս, խա՛ն վիճակըն բարի:

4. Թանկ թանկ գնեցիր,
Էժան կուրխսեցիր.
Ըն կուրխաձին,
Խաւարած մնացիր:
Խարս, խա՛ն վիճակըն բարի:

5. Կարմիր բաղարջ ե կերածդ,
Շաբէ շարպար ե խրմածդ,
Սեւ պատեր ի սիրտ սակատդ,
Դու չես առնի ըն մուրատ:
Խարս, խա՛ն վիճակըն բարի:

6. Թէ վարդի պես ես կարմրաթուշ,
Բեւնիդ խօսքերն են մեյմեկ փուշ,
Էն փուշ պիտի խրթուի ըն բուշ,
Թափի ձեռնեդ շատ կուռուշ:
Խարս, խա՛ն վիճակըն բարի:

7. Ոսկի զնիլ պարզեցին,
Առծրթե օղ կապեցին,
Խոտած ճենճեկ դիւրս խաճին:
Խարս, խա՛ն վիճակըն բարի:

Ահա այսպէս կը չարունակէն, մինչեւ որ սափորի մէջ եղած բոլոր նշանաբանները լմնան, անկէ ետք արարողութիւնը կը վերջանայ եւ կը սրոսի խումբը ուրախ կամ տխուր զգացումով օրօրուն:

(Շարունակելի)

ՀԱՅ ԿԵԱՆՔԸ

Հ. ՄԱՄԻԿՈՆԵԱՆ

Հայ կեանքին վերանորոգութեան ամէնէն ամուր հիմերէն մէկը անշուշտ կրթական հարցին պատշաճ լուծումն է: Դպրոցը ամէն ուրեքէն որոշեալն է ուր կը զարթնուին ապագայ սերունդներ: Ազգի մը հոգին, անոր բազմազան կարողութիւնները, կը մշակուին իր կրթական հաստատութեանց մէջ: Ով որ ընդունակ է հասկնալու այս երեւոյթներուն կարեւորութիւնը՝ անշուշտ իր ուշադրութենէն չկրնար վրիպեցնել կրթական հարցին կենսական եւ վերանորոգչական դերը:

Սահմանադրութեան հռչակումէն առաջ նոր դպրոցներ կառուցանելու համար մեծ դժուարութիւններու կը բախէինք: Սահմանադրական չրջանին մեր դպրոցներու վերակազմութեան և յառաջդիմութեան համար մեծ քայլ մը չառինք: կրթական խնդրով համեմատաբար շատ քիչ զբաղեցանք եւ այս պարագան կը ցուցնէ թէ անոր կենսական կարեւորութիւնը դեռ պէտք եղած ձեւով չենք հասկցած: Հայերուս մէջ բարեբախտաբար կրթութեան և յառաջդիմութեան թշնամիներ չունինք, ինչպէս արեւելեան միւս ազգերը ունին: Սակայն մեր մէջ ալ անսպառ եռանդ ըլլալով հարկերձ կրթական գործի վերակազմութեան կարողութիւնը կը պակսի: Բա-

ական չէ միայն պզրոցներ բանալ բոցավառ մղումով մը, առանց անոնց նիւթականը ապահովելու, առանց որոշ գիտակցական ծրագրի, այլ մեր կարողութեան և պահանջներուն համաձայն ամբողջ կրթական կազմակերպական ծրագիր մը, չէնք մը, ունենալու ենք, և ամէն մէկ նոր դպրոց պէտք է այդ հոյակապ չէնքին մէկ մասը լեցնէ, ամէն մէկ դպրոց պահանջի մը ծնունդ ըլլայ եւ ամբողջ կազմակերպութեան մէկ անհրաժեշտ օղակը ըլլայ, որովհետեւ մեր նիւթականն միջոցները այնչափ անձուկ եւ սահմանափակ են, որ անհապաղ կերպով վարա մը իսկ ծախսելու համար պէտք է լրջօրէն մտածենք։ Մեր դպրոցական պիւտճէին սահմանափակ հանդամանքը մէկ կողմէն, ամէն կարգի դպրոցներու հիմնադրութեան անհրաժեշտութիւնը միւս կողմէն կը ստիպեն մեզ կրթական կեդրոններ ստեղծելու գրութիւնն որդեգրելու եւ այս գրութիւնը իրականացնելու համար թաղային և քաղաքներու պայքարներէն եւ սխալ ըմբռնուած արժանապատուութիւններէն հրաժարելու։

Կեդր. Ուսումնական Խորհուրդը լրջօրէն այս խնդիրը ձեռք առած է այժմ եւ ուրախ ենք յայտարարելու թէ արդէն կարգ մը թաղերու մէջ կրթական կեդրոնացումի ջերմ պայտպանները կան, որոնք օրուան ուսումնական պէտքին կատարեալ գիտակցութեամբ փոքրոգի նախանձախնդրութիւններ մէկդի նետելով այս նպատակի իրագործման համար աշխատելու ջերմ փափաք կը ցուցնեն։

Կրթական կեդրոնացումը պէտք է չատ ընդարձակ ծրագրի մը հիման վրայ կատարուի։ Ս.յսպէս Հայկական նահանգներէն իւրաքանչիւրի մէջ պէտք է ունենալ առնուազն օրինակելի երկրորդական վարժարան մը երկամեայ կամ քառամեայ վարժապետանոցով միասին։ Նոյն նահանգի Հայչատ գաւառները կրնան երկրորդական վարժարան մը կամ գոնէ բարձրագոյն նախակրթարան մը լրացուցիչ դասարաններով պահել, սեւելի աննշան քաղաքներ կամ աւաններ նախակրթարաններ կրնան ունենալ և վերջապէս ամէն Հայ գիւղ պէտք է իր դպրոցը ունենայ։ Ս.յսպէս որ նահանգի օրինակելի երկրորդական վարժարանը իր հետզհետէ հիմնուելիք զանազան յատկացուածական ճիւղերով, վարժապետանոց, արհեստանոց, երկրագործական վարժարան, եւայլն, ամբողջ իր չրջանին ամէն տեսակ պէտքերուն գոհացում տալու վիճակին մէջ պէտք է ըլլայ։ Վիլայէթի գաւառները պէտք է օգնեն իրենց կեդրոնին ամբողջ վիլայէթին համար հիմնուելիք այսպիսի դպրոցներուն։ Ամէն քաղաքի պիւտճէն չներեր այսպիսի հաստատութիւններ պահելու, ատոր համար համագործակցութեան պէտքը անհրաժեշտ է։ Նոյնպէս քաղաքներու մէջ աշխատելու է կրթական կեդրոնացումի իրագործման։ Պոլսոյ մէջ օրինակի համար ամէն թաղ կը ձգտի իր դպրոցներուն կրթական մակարդակը հնարաւոր եղածին չափ բարձրացնել եւ նոյն իսկ զանազան թաղեր եւ իրարու դրացի թաղ. Խորհուրդներ իրարու դէմ մրցումի կ'ելլեն։ Ասիկա հարկաւ ցաւալի է, թէեւ բարի նախանձէ դրդուած է անչուշտ այդ մրցումը, որուն սակայն հետեւանքը կ'ըլլայ նիւթական սպառում եւ դպրոցներու եւ թաղ. Խորհուրդներու պարտքերով բեռնաւորումը։ Մինչդեռ եթէ կարելի ըլլար Պոլսոյ մէջ կրթական կեդրոնացումի գրութիւնը ներմուծել, նոյն իսկ մեր դպրոցներու ներկայ պիւտճէով կարելի պիտի ըլլար լաւագոյն արդիւնքներ ձեռք բերել։ Ս.յսպէս օրինակի համար կարելի էր Պոլիսը բաժնել որոշ կրթական կեդրոններու 1) Բերայի չրջան, 2) Ֆերիխէյի չրջան, 3)Պէշիկթաշ կամ Թուրուչէշմէ, 4) Սկիւտար, 5) Գատըքէօյ, 6) Գումգափու, 7) Սամաթիա-Մաքրիփիւղ, 8) Գալաթա-Խասքէօյ եւայլն։ Իւրաքանչիւր կեդրոն, որ քանի մը (3—5) թաղերէ կազմուած պիտի ըլլար, իր կեդրոնին մէջ կրնար պահել այժմեան պիւտճէով առնուազն բարձրագոյն նախակրթարան մը լրացուցիչ դասարաններով կամ երկրորդական վարժարան մը. իսկ միւս թաղերը կ'ունենային անհրաժեշտաբար օրինակելի մանկապարտէզներ եւ նախակրթարաններ իրենց բուզուրեան համաձայն։ 3—5 իրարու մօտ թաղեր կ'ունենային իրենց մօտը Հայ երկրորդական վարժարան մը, ուր իրենց աղաքը ամառ ձմեռ կրնային անվտանգ յաճախել։ Ս.յս կրթական յարկը ընդհանուր պիւտճէով չատ ծաղկեալ վիճակի մը մէջ կրնար գտնուիլ եւ առանց արտաքին օգնութեան անոնք կրնային իրենց բարձրագոյն վարժարանին բոլոր պէտքերը հոգալ եւ հետզհետէ զայն օրինակելի վարժարանի մը վերածել միահամուռ ջանքերով։ Մենք կը լսենք թէ Սկիւտարցիները այս իրապէս աղգօգուտ գործին նախաձեռնութիւնը ստանձնելու եւ ուրիշներուն բարի օրինակ ըլլալու գովելի տրամադրութիւնը ունին։ Իսկ թէ խօսքէն չուտով գործի փոխուին իրենց այս ճշմարտապէս գովելի մտադրութիւնը։

ԼՈՒՐԵՐ

ՆԵՐՔԻՆ

Օամ. Խորհրդարան. Անցեալ չորեքշաբթի Երեսփ. Ժողովը ստիպողապէս նախաքննութեան յղեց Թուրքեւգերման առեւտրական դաշնագրին պայմանաժամը տարի մը եւս երկարող օրինագիծ մը։ Ինայաղութեան մտաւկի Յունիս, Յուլիս եւ Օգոստոս ամիսներուն հերեւմտացոյցն ալ նախաքննութեան յղելէ եւ մէկ երկու առժամեայ ելեւմտացոյց ընդունելէ հետեւ վաւերացուց Սմէնի եւ Ասիրի թէմպէքիի մննաշնորհն ու պաղթականներու աղերսագրի դրոյմատուրքը չնչղող օրինագիծեր։ Բարեփոխմամբ ընդունեցաւ գիւղական պահակներու եօթնյօդուածեան օրինագիծ մը, որու նպատակն է կարգապահութիւն, նաեւ չէնքեր ու հունձքեր, պահպանել գիւղերէ և գիւղաքաղաքներէ դուրս, իսկ անփոփոխ ընդունեցաւ ուրիշ մը որ կը ճշտէ պահապաններու պաշտօնը, ընտրութիւնը, եւն., ուրիշ մը որ 98,496 դահ. կ'աւելցնէ Պատերազմական նախարարութեան ելեւմտացոյցին վրայ իբրեւ տարեթոշակ Օամ. ծառայութեան մէջ մնած Յրանսացի օդանաւորդ Մ. ոը Կոյսի, գարձեալ ուրիշ մը որով կը բարեփոխուի գին. պատժական օրէնքի 48րդ յօդուածը։ Հինգշաբթի վաւերացուեցաւ Թուրքեւգերման առեւտրական դաշնագիրը մինչեւ 1915 Յունիս 25 երկարաձգող օրինագիծը։ Ձեւով լուսն վիճաբանութենէ մը ետեւ ամբողջովին ընդունուեցաւ մամուլի դատեր դատաւորող ու փութացնող տասնյօդուածեան օրինագիծ մը բայ ի 7րդ յօդուածէն, որ վճռագրին հաղորդուելէն կամ արտասանուելէն ետեւ երկու կողմին ալ պայմանաժամ կու տար եւ չնչուեցաւ։ Ձեւով սկսաւ Միւլքիյէ վարժարանը գիշերօթիկի վերածելու օրինագծին քննութիւնը, բայց չաւարտեցաւ։ Շաբաթ երկրորդ ընթերցմամբ ընդունուեցան մարախներու, ոզելիչներու, անդայիրներու, եւն. օրինագիծերը։ Վերսկսաւ Միւլքիյէ վարժարանի օրինագծին քննութիւնը եւ ի վերջոյ ընդունուեցաւ միջին բանաձեւ մը, այսինքն այս տարիէն սկսեալ ցերեկեայ և գիշերօթիկ ընել վարժարանը եւ գիշերօթիկներու թոշակը 40 ոսկի սահմանել։ Իսկ վարժարանը չնչելու եւ զայն Վարժապետանոցին կցելու առաջարկի մը նկատառումը յետաձգուեցաւ մինչեւ օրինագծին երկրորդ ընթերցումը։ Երկուշաբթի երկրորդ ընթերցմամբ ընդունուեցան քանի մը օրինագիծեր։ Միւս ընդունուածներուն մէջ կարեւորներն են երկրագործութեան վնասող միջատներու չնչման օրինագիծ մը որ բարեփոխուեցաւ եւ ուրիշ մը որ կը տրամադրէ քաղաքական գործերու տնօրէնութիւն մը հաստատել ոստիկանական տեսչութեան մէջ, ոստիկանական առաջին կարգի տնօրէնի աստիճանով եւ 3,000 դահ. ամսաթոշակով։ Որոշուեցաւ նաեւ Երեսփ. Ժողովի վաւերացման ներթարկել առժամեայ ամէն օրինագիծ, գաղարա՛ծ ըլլայ թէ գործադրութեան մէջ։ Երեքշաբթի քանի մը օրինագիծեր վաւերացան երկրորդ ընթերցմամբ։ Պատժական օրէնքին 179րդ յօդուածը, որ ժողովին յանձնարարութեան համաձայն բարեփոխուած չէր, մերժուելով վերադարձուեցաւ։ Ձեւով ընդունուեցաւ օրէնք մը, որով Էվկաֆը կ'արտօնուի իր սեփական միջոցներով գանձել վագֆի տարեկան հասոյթները։

Մեծ Տէրութիւններու դեսպանները դումարման մը մէջ որոշեցին ընդունիլ Օամ. կառավարութեան առաջարկը եւ միջազգային քննութեան ներթարկելու համար Յոյներու գաղթին պատճառները եւ անոնց դէմ յարուցուած դժուարութիւնները, եւն. մէյմէկ թարգման որոշեցին իրբեւ քննիչ, որոնք կիրակի Իզմիր ուղեւորեցան Թալաթ պէյի միանալու համար։ Տէրութիւնները ալ վերջնականապէս որոշեցին Պոլսոյ և Սմէնքի մէջ միջամտել խաղաղութիւնը չխանգարելու համար։ Գալով Յոյն Պատրիարքարանի եւ Բ. Դրան յարաբերութիւններուն, համաձայնութիւնը մերձեցած կը թուի չնորհիւ Ռուս դեսպանատան միջամտութեան։ Պատրիարքարանի պահանջներն են գաղթող Յոյները վերադարձնել, անոնց վնասները հատուցանել, Յոյներու դէմ առեւտրական արգելքները վերցնել, բանտարկեալները արձակել, գաղթականներու գեւեղման եւ անոնց գոյքերուն վերադարձման հսկող խառն պատուիրակութիւն մը կարգել։ Այս ամէնը արդէն կառավարութիւնը սրամտիր է ընել։ Յունական Թալանի դրդիչ եւ մասնակից համարուած չատ կառավա-

րիչներ, զինուորներ և սպաներ պաշտօնական հաչակուեցան և ամենք պատերազմական տա-
ճանի յանձնուեցան։

Իզմիրի նաւահանգիստին մուտքը գարձեալ ականաւորուեցաւ, եւ զեկուցուեցաւ նաւու-
դիղներու առաջնորդութեամբ մտնել։ Սանճագ գալէի եւ Փէչիգանի փարոսները սակայն որ
մարուած էին՝ հրամայուեցաւ վերստին վառել։
— Պելճիացի Մ. Թագ արձակուեցաւ 1,600
ոսկի փրկանքով։ — Բիրմաղըի մէջ տակաւի
առաղձ պատրաստուղ 29 Պարտիզակցիներ 15
հրոսներէ յարձակում կրեցին եւ կողոպտուե-
ցան։ — Պիթլիսի մէջ կախուածներուն հա-
դուստը ի վաճառ հանուած ու միայն մշակներէ
գնուած է։ Սէյիտ Սկիի ինչքը գրաւուած է,
Շէհապէտտինի վերադմանը ուխտաւայր դար-
ձած, իսկ Մուլլա Սէլիմ հիւանդ կը պառկի Ռուս
հիւպատոսարանին մէջ։

Էնվէր փաշա, ընկերակցութեամբ բարձր
պինուորականներու, երկուշաբթի Մուտանիա
ուղեւորեցաւ քննական պտոյտի համար եւ մեծ
պատիւներով ընդունուեցաւ Պրուսայի մէջ։ —
Բուսանիոյ պահածառանդը իր զբօսանաւով
երկուշաբթի մայրաքաղաքս եկաւ եւ երեք-
շաբթի մեկնեցաւ։ — Աւստրեան դեսպանը
Թրանց Նոզէֆ կայսեր ինքնագիր մէկ նամակը
եւ Սբ. Անդրէայ պատուանշանին աղամանդա-
զարդ մանեակը մատոյց Վեհ. Սուլթանին։ —
Միջերկրականի Անդղ. նաւաթաժնի հրամանա-
տարը կ'ապատուէր երեկ հոս, որ յանուն իր վե-
հափառին այս երեկոյ կայսեր պիտի ներկայա-
նայ պաշտօնապէս եւ հոգևերոյթով պիտի մե-
ծարուի։ — Արեւել. նահանգներու երկաթուղա-
յին երկրաչափներէն ոմանք ճամբայ ելած են
Փարիզէ, ոմանք ալ պիտի ելլեն քանի մը շա-
բաթէն։ — Շինութիւններու Թրանսական ընկե-
րութեան անօրէնը կիրատն դնաց եւ ամիս մը
գինուիւիններ պիտի կատարէ։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ

Սդղ. Ժողովը անցեալ ուրբաթ աւարտեց
սդղ. տուրքի կանոնագրին քննութիւնը։ Ծօղ-
ուածի մը ջնջումով հարկ եղաւ նախորդ հինգ
յօդուածներէն մին բարեփոխել սա իմաստով թէ
նոր օրէնքին գործադրութեան թուականէն
սկսեալ՝ Երեսփ. ընտրութիւններու պիտի մաս-
նակցին այնպիսիներ միայն որոնք իրենց սդղ.
տուրքը վճարած են սոյն օրէնքին քուէարկման
թուականէն մինչեւ ընթացիկ տարին։ Մնացեալ
7 յօդուածները կը տրամադրեն տրոյ բաշ-
խումը կեդր. վարչութեան պաշտօնեաներու ձե-
ռամբ կատարել իւրաքանչիւր թաղի Թաղ.
Խորհրդին աջակցութեամբ, ցուցակը մէկ ամիս
ժողովրդին ի տես դնել եկեղեցւոյ բակին մէջ՝
անհրաժեշտ սրբագրութիւններու համար, իւրա-
քանչիւր տուն այն թաղին մէջ արձանագրել ուր
կը բնակի ձմեռը, չորս տարին անգամ մը վե-
րաքննել ցուցակները՝ ջնջելու համար մեռած-
ները, հեռացածները եւ անկարողութեան մատ-
նուածները եւ նշանակելու համար նորեկները և
նորահաս հարկատուները, կեդր. տուրքը պատ-
րիարքարանէ կարգուած մասնաւոր հաւաքիչ-
ներու ձեռամբ գանձել իւրաքանչիւր թաղի մէջ,
գանձման ու բաշխման մանրամասնութիւնները
մասնաւոր հրահանգով մը ճշտել եւ գաւառնե-
րու բաժինը ըստ առաջնոյն չարունակել ցնոր
տնօրինութիւն։ Առաժամայ յօդուած մը կ'ար-
տօնէ վարչութիւնը 10 դահ.ի բաժինը նախըն-
թաց ժամանակներու համար ալ կիրարկել ան-
կարողներու մասին։ — Պատրիարք Հայրը կիրակի
այցելեց Եալովայի Երուսաղէմատիպ ագա-
րակը, որու 3/4ը բռնագրուած է զաղթականներէ
եւ երկուշաբթի վերադարձաւ ձեռնհաս իշխա-
նութեան բուռն բողոք մը ուղղելու պիտաւո-
րութեամբ։ — Ռառն Ժողովը որոշեց Իօանէսքուի
կտակին արդիւնքը գաւառային կրթութեան
գործին յատկացնել բարձր վարժարաններու մէջ
երկրորդական ուսումներու համար Իօանէսքուի
անուն պահելով եւ նախապատուութիւն տա-
լով այնպիսիներու որ մանկավարժութեան,
երկրագործութեան եւ գիւղատնտեսութեան կը
հետեւին։ Ըստ այսմ յանձնարարեց Տր. Դա-
ւիթեան էֆ. ի յարեփոխել իր հրահանգը նոյն
կտակի գործադրման նկատմամբ եւ յաջորդ նիս-
տին յետաձգեց խնամակալութեան ընտրու-
թիւնը։ — Պրուսայի Հայուհիներու Օժանդակ
Ընկերակցութիւնը, 1913 Սեպ. 1ին կազմուած
նախաձեռնութեամբ Միս Ալէնի և վաւերացուած
գաւառին Սդղ. վարչութենէն, անցեալները իր
ինամատեսութիւնն ըրաւ տեղւոյն
Սդղ. վարժարանի սրահին մէջ Սառնորդին
նախագահութեամբ։ Մուտքն եղած է 19,600
դահ., որու 8471ը 173 անդամներու բա-
ժանորդագին է, 9,329ն ալ Ամերիկայէ նպաստ։

Բարեսէր ընկերութիւն մը 10 ոսկի յատկացուցած է հիւանդասպահուհիի մը համար եւ պահեստի գումարն է 25 ոսկի։ — Փարիզի Տիկնանց Միացեալը իր տարեկան նպաստը (2,400 ֆրանք) Միացեալի յանձնած է՝ բարձր նախակրթարաններու մէջ Ֆրանսերէնի ուսանման յատկացնելու համար։ — Երուսաղէմի հանդուցեալ միաբան Աբգար Վրդ. 5,000 ոսկինոց չէնք մը թողած է Եգիպտոսի մէջ, նաեւ 2,000 ոսկիի պահանջագիր մը իր քրոջ վրայ։ — Գօդոս վարչ Նուպար, բազմաթիւ հարցասէրներու գոհացում տալու համար, պաշտօնական յայտարարութեամբ մը կը պարզէ Հ. Բ. Ը. Միութեան կացութիւնը եւ կը հաւատէ թէ, որպէս զի Միութիւնը յաջողի իր գործունէութիւնը ընդարձակել ու պատշաճեցնել նորանոր հանգամանքներու, պէտք կայ աւելի անձնուիրութեան եւ բարի կամեցողութեան։ Յարդ մանաւոզովներու թիւը հասած է 142ի, անդամութիւը 8,533ի, 710 Եգ. ոսկի ամասվճարով, իսկ իր նպաստներուն համագումարը 29,000 Եգ. ոսկիի։ կը պահէ 40 վարժարան (մին որբանոց) համագումար 2,000 աշակերտով։ — Ֆիլիպէի Գրասիրաց Եղբայրութիւնը վաղը կը տօնէ իր երեսնամեայ յոբելեանը, որ անցեալ տարի լրացաւ։ Այս առիթով պատարագ պիտի մատուցուի մեռեալ անդամներուն համար, պատուոյ անդամներ պիտի հռչակուին եւ յետոյ գաշտահանդէս պիտի ըլլայ։ Ընկերութիւնը կազմուած է 1883ին, ունի 1,500 հատոր գիրք եւ 4,500 ֆրանք գրամագլուխ։ — Մինաս Չերազ էֆ. չահած է Ափսաթի, Մօտկանի եւ Ինգլանի Բ. կարգի ընտրողներուն քուէները։

ԱՐՏԱՓԻՆ

Ալպանիա դեռ հեռի է խաղաղելէ։ Անցեալ երկուշաբթի ակսած կռիւները չարունակուին մինչեւ հինգշաբթի, երբ միջազգային յանձնաժողովը ձեռնարկեց բանակցիլ Տրաճի, հետեւեալ որ ալ Շիեակի, ըմբոստապետներու հետ, ինչ որ կիրակի յանգեցաւ երկօրեայ դինադադարի մը կընքման, Հոլանտացի սպաներուն հակառակ եւ համաձայն ըմբոստներուն վախճաքին։ Այսու ամենայնիւ յարձակումները պակաս չեղան թէ՛ բանակցութիւններու միջոցին եւ թէ՛ յետ դինադադարին։ Եւ օտար սպաներէ ոմանք պիտի մեկնին եւ նորեր պիտի յաջորդեն անոնց։ Իշխանը մտադիր կը թուի եւս կանչել Էսատ փաշան եւ Ալպան կառավարիչներու պետ կարգել զայն, լուծել նաեւ նախարարներու խորհուրդը եւ անոր իշխանութիւնը միջազգային յանձնաժողովին յանձնել։ Էլպասան ըմբոստներու ձեռք ինկաւ, Պէրաթ, Վալոնա եւ Ֆիէրի ալ նոյն վտանգին ենթակայ են։

Յունաստան արգելեց համախուռմը արտադաղթը, հետեւապէս Կրետացի 300 Իալաւներ չկրցան հեռանալ։ Օսմ. կառավարութեան կողմէ արուած պատասխանը կիսով գոհացուց եւ հանդարտեցուց Յոյն կառավարութիւնն ու ժողովուրդը։ Ֆրանսա մերժեց հաւատացանել փոխանութեան երկրորդ մասնավճարը մինչեւ որ չըրնալուն Յոյնութուրք յարաբերութիւնները։ Ամերիկեան երկու մարտանաւերու գնման գործը դեռ չյաջողեցաւ։ Բայց Զինու համար չինուած 2,600 տակնչի. տարողութեամբ մարտանաւ մը գնուեցաւ եւ Պիրէոն մեկնեցաւ Նիւ Եորքէ։ Անգղ. նաւաբաժին մը հասաւ ի Ֆալէր։ Յոյն Թագաւորն ու Թագուհին ի մօտոյ Բուքմանիա պիտի այցելեն։

Անցեալ չաբթու Զարին կառախուռմը Քիչնեվէի մեկնելով Բարաթինի կայարանն անցած էր եւ անա նոյն կայարանին մօտեցող սովորական կառախուռմ մը չախչախուեցաւ ահեղ պայթումէ մը։ Մխիթարեան ձեռնարկուեցաւ։ —Զարին դատեր, Թաթիանա մեծ դքսուհին, Բուքմանիոյ գահաժառանգ իշխանին հետ ամուսնանալու հաւանականութիւնը կ'աւելնայ։ —Ռուս սպայակոյտի պետին ի Փարիզ այցելութիւնը մեծ ուշադրութիւն կը գրաւէ։ —Անգղ. նաւաբաժին մը Փեթերսպուրկի ջուրերը այցելելէ ետեւ Քիլ գնաց ութ օրուան համար։ — Ֆրանց Եոզէֆ կայսր այսօր Իշլ կը մեկնի բոլոր ապաքինած։

ԱԻԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԱՇԽԱՐՀ

Վեր. Յ. Ա. Ճէճիզեան վերադարձաւ անցեալ չաբթու Ապապաղարէ, Վեր. Տր. Մաքսլըմ եւ Վեր. Յ. Դ. Թրեդուեան ալ Մարսուանէ այս չաբթու։ —Կիպրոսի կառավարական բարձր

պաշտօնեայ Աբիսողոմ էֆ. Ս. Իւթիւճեան Պուլիս եկաւ ընտանիքով եւ պիտի մնայ քանի մը ամիս։

Աղգապետարանէ կը ծանուցուի թէ Սեդրաք Իվրէնեանի (Իզմիր) եւ իր կնոջ Հրանոյշի (ծնեալ Թասլագեան, Մանչէսթըր) ամուսնութիւնը լուծուած է դատաստանական խորհրդի որոշմամբ։

Պրուսայի Աղջկանց Ամերիկեան վարժարանը չորեքշաբթի 6 շրջանաւարտուհի տուաւ, 3ը Հայ, 2ը Յոյն եւ մին Թուրք։— Այնթապի Կեդր. Միութիւնը նոյն օր սկսաւ իր տարեկան ժողովը Այնթապի մէջ։— Սըվազի հովիւ Վեր. Մ. Գազանճեան աւետարանչական երեքշաբթեայ պատգամ մը ըրած է, կիրակի մը Միս Յաուլի հետ միասին ի Մանճըլըգ, ուր հաղորդութիւն եւ մկրտութիւն կատարած է, երկու կիրակի ալ առանձին այցելելով Տիվրիկ, ուր 11 օր կեցած է՝ ամէն իրիկուն ժողով գումարելով եւ վերջին կիրակին հաղորդութիւն կատարած, 6 նոր անդամ ընդունած եւ 6 մանուկ մկրտած է։

Ատանայի աղջկանց վարժարանի ամաւերջի հանդիսութիւններուն երկու Ամերիկուհի ներկայ եղած են, Միս Սթար եւ Միս Պիպի, Ամերիկայի կանանց այն ընկերութեան կողմէ որ այդ վարժարանին կը նպաստէ։ Վկայականները Միս Սթար բաժնած է յորդորական եւ քաջալերական խօսքերով, յետոյ չրջանաւարտուհիներու հրաւէրով, որոնց թիւը այժմ 135ի կը հասնի, իր ընկերուհիին հետ անկիւնաքարը զետեղած է նոր վարժարանին, որ Միս Ուէպի յիշատակին նուիրուած է։ Երկու Ամերիկուհիները ներկայ եղած են նաեւ տեղւոյն միջազգային հիւանդանոցի տարեվերջի հանդիսին, ուր 3 հիւանդապահուհիներ վկայական առին՝ 3 տարի հրահանդուելով։ Այս տարի այդ հաստատութիւնը ունեցած է 325 հիւանդ, $^2/_3$ը գործողութեան ենթարկուած, եւ դարմանած է հազարաւոր ուրիշներ։

Պուլկարիոյ Աւետարանչական Ընկերութիւնը քառասուն տարի առաջ հիմնողներէն մին դինչու էր Փաղարճըի գաւառէն։ Արդի Յունական Մակեդոնիոյ ամէնէն յարգի քարոզիչներէն մին ալ գինչու է։ Դանուբի վրայ, Լոմէ 3 հզմթ. հեռու, Աւետ. գինչուներու գիւղ մը կայ, Կոլինցի, ուր Աւետ. եկեղեցի մը նուիրուած տեղի ունեցաւ անցեալ գարնան։ Աւետ. ընտանիքներու թիւը 28 է, իսկ ամբողջ բնակչութիւնը 200 տուն, կէսը Պուլկար, կէսը Յոյն։

Ամերիկահայ կրթասիրաց ընկերութիւնը իր ութամեակին առիթով կը տեղեկագրէ թէ տարւոյս մէջ 23 ուսանողի կը նպաստէ, որոնց 5ը առանձնաբուժութիւն, 5ը բժշկութիւն, 6ը ճարտարագիտութիւն (3ը քաղաքային եւ 3ը հանքային), 2ը դասախարակութիւն, եւ մնացեալը էլեկտրական ճարտարագիտութիւն, աստուածաբանութիւն, ուսուցչութիւն ու բնագիտութիւն, երաժշտութիւն եւ պատմութիւն կ'ուսանին։ Երեքը չրջանաւարտ պիտի ըլլան ի մօտոյ, եւ 40 նոր դիմում կայ սակայն։ Մուտքն եղած է 1,500 տոլար հիմնադրամի տոկոսէն, 335 տոլար աշակերտներէ, 150 ալ Գարակէօզեան էֆ., գումար 1,985։ Ելքն է անցեալ տարուան բաց 138 տոլար, 23 ուսանողի նպաստ 2,685, վարչային ծախք 134.94։ Ուրեմն նոր բայն է 972.94 տոլար։

Բրիտանական եւ Արտաքին Աստուածաչնչի Ընկերութեան բազմամեայ պաշտօնեայ Մր. Ուիլ. Սէլըր ամսոյս 11ին մեռաւ 86 տարեկան։ Պէպէքի Անգղիական գաղութին հիմնադիրներէն էր եւ չատ կը մնծարուէր բոլոր իր ծանօթներէն։ Երիմու պատերազմին ժամանակ Ռուս պետուորներու մատուցած իր ծառայութիւններուն ի վարձ ազատանդազարդ թանկագին մատանի մը ընդունած էր Զարէն։— Պարտիզակի եւ չրջակայքից բազմամեայ միսիոնարուհի Միսիս Փարսընս Յունիս 4ին իր հանգիստը մտած է 92 տարեկան՝ Ամերիկայի Օհայօ նահանգին Օպըրլին քաղաքին մէջ։

Ա Զ Դ

Սիվասի թեմին պատկանող Տիվրիկի եւ Կիւրինի եկեղեցիներուն համար երկու քարոզչի պէտք կայ։ Տիվրիկի մէջ 38, իսկ Կիւրինի մէջ 80 տունի մօտ Աւետարանական կը գտնուին։ Տրամադրելի պաշտօնեաներ եթէ կան եւ բանակցիլ կ'ուզեն, թող հաճին Սիվասի միսիոնար Մր. Ն. Փարթրիճի դիմել։

ՄԻՀՐԱՆ Կ. ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ

4—1

مدير مسئول — ق. هاروتيونيان

ՏՊԱԳՐԻԶ ԵՒ ՀՐԱՏԱՐԱԿԻԶ Յ. ՄԱՏԹԻՈՍԵԱՆ
Պայազը Հասւս, կ. Պոլիս

ՔԷՍ ՓԱԹԷՐՆԷԼ

CAISSE PATERNELLE

Ֆրանսական Կենաց Ապահովագրական առաջնակարգ Ընկերութիւն, հիմնուեալ 1841ին ի Փարիզ, Կառավարութեան անմիջական հակակշռին տակ։

ՄԻՄԻԱՅՆ ԿԵԱՆՔԻ ՁԻՒՂ

	Ֆրանք
Դրամագլուխ եւ պահեստի գումար	70,000,000
Մինչեւ 1911ի վերջը հատուցուած վնաս	360,000,000

Իր չափաւոր սակացոյցը եւ պարզ ու մեկին պայմանները **ՔԷՍ ՓԱԹԷՐՆԷԼի** *մինչեւ այսօր ունեցած հսկայաքայլ յառաջդիմութեան գաղտնիքը եղած են։*

Ամեն տեսակ կեանքի ապահովագրութիւն, ի դէպ մահու եւ ի դէպ կենդանութեան։ Պզտիկներու համար մասնաւոր եւ օգտակար պայմաններ։

Ընկերութեան դրամատունն է ՓՐԻՏԻ ԼԻՕՆԷ

Տնօրէն Արեւելքի՝ ԳԱՒՌԻԿ ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐ

Պոլիս, Բասած Գաքըրճը Օղլու

Գործակալութիւնք գլխաւոր բազաքներու մէջ։

25—9

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՈՐԲԱՆՈՑ, ՊՐՈՒՍԱ

Մայիսի մէջ ընդունուած դրամներն կը հրատարակենք ջերմագին շնորհակալութիւն մատուցանելով։ — Կեսարիա, Վեր. Ր. Եագուպեան 160 ղ., որոյ 20 Տիկ. Ե. Հ. Եագուպեան, մնացեալն հասոյթ մեր հրատարակութեանց. Տ. Սարեան էֆ. մնտուկ մը չաքարեղէն. Միխայլճ, Ս. Էլմաեան էֆ. 20, Ե. Սալմասլեան էֆ. 5 եւ Կ. Սալմասլեան էֆ. 5, Սամսոնի Աւետ. Եկեղեցին 108, Ջաւակական նուէր, որբուհիի մը ի նպաստ Գատըքէօյէ 324, մեր նուագահանդէսէն զուտ հասոյթ 40 ոսկի Օսմ., Սոֆիա Վեր. Յ. Շահվէլէեան 202, որոյ 1 ֆրանք Ն. Օ. Թանտրճեան էֆ., 1 Տիկ. Մ. Ն. Թանտրճեան, ½ ֆր. Յ. Ունճեան էֆ., 1 Յ. Արմաղանեան էֆ., 2 Վեր. Յ. Շահվէլէեան, 1 Տիկ. Մ. Հաճի Համբարձումեան, 1 Ս. Մ. Հաճի Համբարձումեան էֆ., 1 Մ. Յակոբեան էֆ. եւ 1 Օր. Բլարա Շահվէլէեան։ Ամերիկա Ե. Յ. Աղաեան էֆ. 422, որոյ 5 տոլարը Տիկ. Հաճի Ե. Տէր Դաւիթեան ի յիշատակ հանգուցեալ Տիկ. Եւնիկէ Բէօսէեանի, իսկ 10 տոլարը հանգուցեալ Տիկնոջ երկու զուստրերէն Օրք. Մարինէ եւ Իսկուհի, Ա. մասիա Վեր. Ե. Յ. Գասապպաշեան 258, որոյ 51 եկեղեցւոյ Ջաւակական նուէրը, 20 Օր. Ս. Թահմազեան, 20 Տիկ. Հ. Յովհաննեան եւ 10 Մ. Ժամկոչեան էֆ., մնացեալը հասոյթ մեր հրատարակութեանց։ Կ. պոլիս Տիկ. Թ. Զօրիկեան 30, Մամուրէթ-իւլ-Ազիզ Տօդ. Մ. Յակոբեան հասոյթ մեր հրատ. 239, Դահրէ Տէր եւ Տիկ. Ա. Մարգարեան իրենց ամուսնութեան առթիւ 118, Պրուսայի Բողոք. եկեղեցւոյ Ջաւակական նուէրը 90։

(Շարունակելի)

ԱԶԴ

Երզնկայի Հայ Աւետ. եկեղեցւոյ երէց Վեր. Յ. Յ. Իսրայէլեան յետ երեքամսեայ պաշտօնավարութեան հրաժարած է վերջնականապէս։ Կարող է քարոզել Հայ. եւ Թուրք. լեզուներով։ Հայ Աւետ. եկեղեցիէ մը հրաւէր ընդունելու պատրաստ է։ Հասցէ՝

ارزنجان ایرمنی اعظی روستان یازیلسون

3—1

ՏՈՒԹ. Ն. ՏԱՂԱՒԱՐԵԱՆԻ ԿՈՂՄԷ ՔՐԻՍՏՈՆԷԱԿԱՆ ԲՈՂՈՔԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԴԸԶՐԼՊԱՇՆԵՐՈՒ ԱՂԱՆԴԻՆ վրայ Աւետարերի մէջ հրատարակուած չահեկան յօդուածաշարքը դըրքոյկի ձեւով ալ հրատարակուեցաւ եւ կը ծախուի Յ. Մատթէոսեան դրատան մէջ ի Պայպըլ Հասա։ Գին 3 դահեկան։

ՀԱՅ ԱԻԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ՊԱՇՏԱՄՈՒՆԷ

ԱԻԵՏԱԿԻ, ՅՈՒՆԻՍ 28

ԲԵՐԱ. — Այնալը Զէշմէ. Սբ. Երրորդութիւն եկեղեցի. ժամ 10 (Ը. ե.). Վեր. Ա. Պ. Շմաւոնեան։

ԿԷՏԻԿ ՓԱՇԱ. — Ամերիկեան վարժարան. Լանկայի եկեղեցի. ժամ 10 (Ը. ե.). Վեր. Յ. Ա. Ճէճիզեան։

ՊԱՅՊՈՐԴ ՀԱՈՒՍ. — Ֆինճանճըլար եօզուշու. Լմմանու էլ եկեղեցի. ժամ 10.30 (Ը. ե.). Վեր. Յ. Գ. Գրիգորեան։

ՍԿԻՒՏԱՐ. — Ամերիկեան Գոլէճին մատուռը. ժամ 10 (Ը. ե.). Պատ. Կ. Քեոռքեան։

ԽԱՍԳԻՒՂ. — ժամ 7 (Ը. Թ.). Պատ. Բ. Պետրոսեան։

ՊՕՅԱՃԸ ԳԻՒՂ. — Գաբրիէլեան քնակարան. ժամ 3 (Ը. ե.). Վեր. Տր. Հ. Ս. Պարսեղ։

CUNARD LINE

ՔԻՆԱՐՏ ԼԱՅՆ

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՀՍԿԱՅ ՇՈԳԵՆԱՒԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻԻՆ

ԸՆԴ ՄԷՋ ԲԱԹՐԱՍԻ ԵՒ ՆԻՒ-ԵՕՐՔԻ

ՔԻՆԱՐՏ ԼԱՅՆ ընկերութեան բոլոր նաւերը, նոր կարգադրութեան մը համաձայն, կանոնաւորաբար 1 Յուն 1914 էն սկսեալ պիտի հանդիպին ԲԱԹՐԱՍ և անկէ ուղղակի ՆԻՒ-ԵՕՐՔ, ընդհանուր վաճառքով և ճամբորդներով։

«ՔԻՆԱՐՏ», անգլիական հսկայ ընկերութիւնը այս գովելի ձեռնարկով գաղթականութեան, մասնաւորապէս ճամբառդներու դէպ ի Ամերիկայ արագ, հանգիստ եւ ապահով երթեւեկութեան խիստ կարեւոր խնդիրը միանգամ ընդ ապահոված կ'ըլլայ։

Ա. եւ Բ. կարգի ճամբորդներու համար մանաւոր արագընթաց սպասարկութիւն, ընդմէջ ՊՈԼՍՈՅ, ԼԻՎԸՐՔՈՒԼԻ, ՆԱՐՈՒ ԹՐԻՆՍԹԼԻ և ԲԱԹՐԱՍ։ Պոլսէն դէպ ի Ամերիկայ ուղղակի տոմսակ գնելու եւ ապրանք բեռնաւորելու համար դիմե

ՎԱՀԼԹԷՐ ՍԻՔԵՐ ԵՒ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ՂԱԼԱԹԻՈՑ ՔՈՐԱՔԻՆ ՎՐԱՑ ՆՈՐԱԿԱՌՈՑՑ ՄԷՐՔԷՋ

Պոլսոյ կողմը ՔԻՆԱՐՏի տոմսակ գնելու համար դիմել Տիար Զ. Փափազեանի, Պայպըլ-Հան

ԹԷՅ ԻՍԱԳՈՒԼԵԱՆ

ԹԷՅ ԹԷՅ

ԹԷՅ ԹԷՅ

ԹԷՅ ԹԷՅ

ՀՈՏԱԻԷՏ, ԽՆԱՅՈՂԱԿԱՆ ԵՒ ՍՆՆԴԱՐԱՐ

Փնտռեցէք սոյն «Փիղ» ժարքայով Թէյերը Թուրքիոյ բոլոր քաղաքներու Թէյավաճառներուն քով։ Կեդրոնատեղի Պահեստ Գաղաթ, Սաստրգիւղ խանին անկիւնը

Յ. ԻՍԱԳՈՒԼԵԱՆ, ՈՐԴԻ ԵՒ ԸՆԿ.

ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ՋԷՆՔ, ՀԵԾԵԼԱՆԻՒ, ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՄԿՐՏԻՉ ՓՐԷՆԿԵԱՆ

Կ. Պոլիս, Մեսաւեթ խան, Սուլթան Համամ

Հրատարակուած է ընդարձակ Գաթալոկը 250 *էջ*, 1000 *Պատկեր*, *մաքուր տպադրութիւն եւ բազմաթիւ օգտակար ծանօթութիւններ։*

Կը ղրկուի բոլոր եւ ծախսի համար 5 *ղրուշի դրոշմաթուղթի փոխարէն։* 25—9

Լոյս Տեսաւ

=ՕՇԱԿԱՆ=

Նոր Քերակա

Մինչեւ ցարդ հրատարակուած բո
Քերականներէն գերազանց

Մանկավարժական ուղղութեամբ պ
րաստուած, առաջին անգամ կարդալ սո
մանուկին հաճելի ընելու համար ըն
ցանութիւնը։

Ընտրելագոյն թուղթի վրայ գեղե
տպագրութիւն, ծայրէ ի ծայր զարդարո
գունաւոր պատկերներով եւ գեղարո
տական կողքով։

ԳԻՆ 20 ՓԱՐԱ

Պոլսոյ եւ Գաւառի բոլոր գրավաճառնե
կարելի է ստանալ։

ԱԻԵՏԱՒԲԵՐ *ձեռքէ կը ծախուի Հաստը* 40 *փարայի*